

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра міжнародних відносин

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

**на тему: «ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КОРОЛІВСТВА ШВЕЦІЇ:
БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ»**

Виконала студентка:

II року навчання ОР Магістр

групи МВз-2м

спеціальності: 291 «Міжнародні
відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Дудій Вікторія Василівна

Науковий керівник:

кандидат політичних наук,

доцент кафедри міжнародних відносин

Струтинська Т. З.

Рецензент:

кандидат політичних наук, старший

викладач кафедри міжнародних відносин

Голуб'як Н.Р.

Допущено до захисту

« ____ » _____ 2025 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КОРОЛІВСТВА ШВЕЦІЇ.....	9
1.1. Еволюція політики нейтралітету: від історичних витоків до сучасності	9
1.2. Трансформація зовнішньої стратегії та місце Швеції у міжнародних відносинах.....	18
РОЗДІЛ II СУЧАСНІ БЕЗПЕКОВІ ВИКЛИКИ ТА ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА СТРАТЕГІЯ ШВЕЦІЇ.....	27
2.1. Загрози безпеці в Балтійському регіоні та шляхи їх нейтралізації....	27
2.2. Співпраця з НАТО та участь у колективних оборонних і міжнародних безпекових структурах.....	35
РОЗДІЛ III ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ШВЕЦІЇ У БЕЗПЕКОВОМУ КОНТЕКСТІ.....	46
3.1. Посилення глобальної ролі Швеції у сфері безпеки та миротворчості.	46
3.2. Пріоритети зовнішньої політики у контексті нових викликів та загроз (кібербезпека, енергетична та кліматична безпека).....	52
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЄС - Європейський Союз

НАТО - Організація Північноатлантичного договору

НЦКЗ (NCSC) - Національний центр з кіберзахисту

ООН - Організація Об'єднаних Націй

ПЗМ - Партнерство заради миру

САС (SAC) - Управління стратегічними авіаперевезеннями

США - Сполучені Штати Америки

СРСР - Союз Радянських Соціалістичних Республік

CFSP - Спільна зовнішня та безпекова політика ЄС

NORDEFCO - Північна оборонна співпраця

ВСТУП

Сучасний світ стикається з численними викликами у сфері міжнародної безпеки, що охоплюють військові конфлікти, загрози тероризму, кіберзлочинність, екологічні катастрофи та економічну нестабільність. У цьому контексті стратегічне позиціонування окремих держав і їхній внесок у забезпечення регіональної та глобальної безпеки набувають особливого значення. Королівство Швеція є яскравим прикладом держави, яка, незважаючи на свій нейтральний статус упродовж тривалого періоду історії, активно впливає на формування сучасної системи міжнародної безпеки.

Аналіз її зовнішньої політики дозволяє краще зрозуміти, як невеликі держави можуть ефективно відповідати на глобальні виклики у співпраці з міжнародними організаціями та союзами.

Актуальність теми дослідження зумовлена кількома важливими аспектами. По-перше, Швеція займає унікальне місце в системі міжнародних відносин як країна, що тривалий час дотримувалася політики нейтралітету, але в умовах зміни геополітичного ландшафту в Європі поступово переосмислює свої традиційні підходи. Зокрема, посилення російської агресії, починаючи з анексії Криму у 2014 році, а також широкомасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році, змусило країни Європи, включаючи Швецію, переглянути свої оборонні стратегії та ставлення до участі в міжнародних альянсах, таких як НАТО.

По-друге, безпекова політика Швеції є зразком багаторівневого підходу, що включає національні, регіональні та глобальні виміри. Швеція активно співпрацює з країнами Північної Європи в межах Північного оборонного співробітництва, бере участь у миротворчих операціях ООН і розвиває стратегічне партнерство з Європейським Союзом. Особливу увагу викликає її роль у забезпеченні безпеки Балтійського регіону, який є зоною зростаючого геополітичного напруження.

По-третє, актуальність вивчення зовнішньої політики Швеції у безпековому контексті посилюється у зв'язку з її прагненням знайти баланс між традиційною роллю "мосту" між Сходом і Заходом та необхідністю більш активного позиціонування у світлі сучасних загроз. У 2022 році Швеція офіційно подала заявку на вступ до НАТО, що стало історичним кроком у зміні її політичної ідентичності. Це рішення демонструє, як країна адаптується до нових реалій у міжнародних відносинах, шукаючи способи ефективного забезпечення своєї національної безпеки та зміцнення колективної оборони.

Вивчення зовнішньої політики Швеції також є важливим з точки зору порівняльного аналізу моделей поведінки малих і середніх держав на міжнародній арені. Швеція демонструє, як за допомогою "м'якої сили", дипломатії, інновацій у військовій сфері та активної участі в міжнародних структурах можна досягати вагомих результатів, не будучи великоюдержавою.

Таким чином, дослідження безпекового аспекту зовнішньої політики Королівства Швеції дозволяє краще зрозуміти її роль у сучасному світі, а також виявити нові підходи до забезпечення стабільності та безпеки в умовах динамічних геополітичних змін.

Метою даної магістерської роботи є комплексний аналіз зовнішньої політики Королівства Швеції у безпековому аспекті, з акцентом на її трансформації у відповідь на сучасні виклики міжнародної безпеки, визначення ключових напрямів, інструментів і стратегій, які Швеція застосовує для забезпечення національної та регіональної стабільності.

Для досягнення поставленої мети передбачається виконання таких **завдань**:

- проаналізувати історичні засади і еволюції зовнішньої політики Швеції
- дослідити становлення політики нейтралітету Швеції та її вплив на формування сучасної зовнішньої стратегії
- визначити ключові етапи трансформації зовнішньої політики Швеції в XX–XXI століттях

-вивчити основні безпекові виклики, які впливають на зовнішню політику Швеції

-проаналізувати вплив російської агресії та геополітичної нестабільності в Балтійському регіоні на пріоритети Швеції у сфері безпеки.

-дослідити кіберзагрози, міжнародний тероризм та інші сучасні виклики, що впливають на безпекову політику Швеції

-оцінити ролі Швеції у регіональних і глобальних системах безпеки

- дослідити сучасні тенденції і стратегії зовнішньої політики Швеції

Об'єкт дослідження: зовнішня політика Королівства Швеції як складова міжнародних відносин і системи забезпечення безпеки.

Предмет дослідження: безпековий аспект зовнішньої політики Швеції, її механізми, напрями та інструменти реалізації в контексті сучасних геополітичних викликів.

Методи дослідження. Для дослідження зовнішньої політики Швеції, яка перебуває на перетині традиційного нейтралітету та нових безпекових викликів, важливо застосовувати комплексний науковий підхід. Використано історичний метод для аналізу еволюції зовнішньої політики Швеції, системний підхід для вивчення її діяльності в контексті міжнародної безпеки, порівняльний метод для оцінки взаємодії Швеції з іншими країнами та організаціями, а також методи аналізу документів і контент-аналізу для опрацювання офіційних джерел, стратегій і наукових матеріалів.

Стан наукових досліджень. Дослідження зовнішньої політики Королівства Швеції, зокрема її безпекового аспекту, є об'єктом уваги як зарубіжних, так і вітчизняних учених, що займаються вивченням міжнародних відносин, європейської безпеки та зовнішньої політики малих і середніх держав.

Серед зарубіжних дослідників, що аналізують еволюцію зовнішньої та безпекової політики Швеції, важливе місце займають роботи А. Баріє (A. Barillé), який розглядає питання балансу між традиційним нейтралітетом та новими викликами у сфері міжнародної безпеки. У своїй праці він підкреслює

складність шведської моделі нейтралітету в умовах трансформації європейського безпекового ландшафту. Важливий внесок також зробив Ф. Ф. Тепе (F. F. Tere), котрий детально досліджує причини поступової відмови Швеції від нейтралітету та аналізує політичні наслідки цього процесу у контексті регіональної безпеки.

Доволі ґрунтовними є дослідження Гіандоменіко Дж. та Х. Ліндерстола (Giandomenico J., Linderstål H.), які вивчають інформаційні та дезінформаційні загрози, зосередившись на їхньому впливі на політичну стабільність Швеції та стійкість її демократичних інститутів. Значний аналітичний внесок робить і Т. Гаук (T. Nauk), який розглядає діяльність Шведського агентства з психологічного захисту та його роль у протидії сучасним гібридним викликам.

Серед українських дослідників до вивчення зовнішньої політики скандинавських країн, включаючи Швецію, долучаються, Анастасія Трофименко яка аналізує етапи трансформації шведського нейтралітету, та Олексій Полторацький, який аналізує сучасну систему міжнародної безпеки ЄС в контексті нових викликів і загроз. Окремо варто відзначити дослідження Сергія Толстова, присвячені співпраці Швеції з ЄС та НАТО, а також її участі в Північному оборонному співробітництві.

Окрім того, вітчизняні аналітичні центри, такі як Український інститут майбутнього та Центр Разумкова, публікують аналітичні матеріали щодо ролі Швеції у підтримці України та її політики безпеки в контексті глобальних загроз.

Наукова новизна полягає у комплексному аналізі трансформації безпекової політики Швеції в умовах змін європейського безпекового середовища, зокрема після 2014 та 2022 років. У роботі уточнено особливості переходу Швеції від політики військового нейтралітету до поглибленої співпраці з НАТО, визначено ключові чинники, що впливають на еволюцію шведської безпекової стратегії, а також розкрито специфіку сучасних інструментів та пріоритетів зовнішньої політики Королівства в сфері безпеки, які недостатньо висвітлені у вітчизняних дослідженнях.

Практичне значення роботи. Магістерська робота має практичне значення у тому, що отримані результати можуть бути використані для підготовки аналітичних матеріалів у сфері міжнародної безпеки, удосконалення підходів до формування зовнішньої політики України щодо Північної Європи, а також у навчальному процесі - при викладанні курсів з міжнародних відносин, безпекових студій та зовнішньої політики європейських держав.

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів та шести підрозділів, висновків, списку використаних джерел (61 позиції). Загальний обсяг роботи становить 75 сторінок.

РОЗДІЛ I

ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КОРОЛІВСТВА ШВЕЦІЇ

1.1. Еволюція політики нейтралітету: від історичних витоків до сучасності

Політика нейтралітету Швеції є одним із ключових елементів її зовнішньої та безпекової стратегії, що формувалася протягом кількох століть. Вона виникла як прагматична реакція на геополітичні виклики Європи XVIII–XIX століть і з часом перетворилася на складову національної ідентичності. Еволюція цього принципу відображає прагнення держави зберігати незалежність у питаннях безпеки, водночас залишаючись активним учасником міжнародних процесів.

Політику нейтралітету науковці розглядають як позицію держави, що передбачає невтручання у військові конфлікти, неприєднання до військово-політичних союзів і відмову від застосування війни як засобу розв'язання суперечок. Шведська модель нейтралітету має свої особливості, які відрізняють її від нейтралітету таких держав, як Швейцарія чи Австрія. Головна відмінність полягає в тому, що нейтральний статус останніх закріплений міжнародними угодами та має зовнішні гарантії, тоді як шведський нейтралітет не підтверджений жодним міжнародним договором або організацією. Це самопроголошена позиція держави, що сформувалася внаслідок її власного історичного та політичного вибору [3].

Після участі у 28 війнах протягом менше ніж трьох століть Швеція свідомо відмовилася від експансіоністської політики та обрала курс на нейтралітет. Серед науковців і сьогодні тривають дискусії щодо того, коли саме цей статус було остаточно сформовано. Існують дві основні точки зору.

Перша ґрунтується на тому, що з 14 серпня 1814 року, після підписання мирного договору з Норвегією, Швеція більше не брала участі у військових

конфліктах. Після Наполеонівських воєн (1799–1815) маршал Жан Батіст Бернадот, який став шведським королем Карлом XIV Юханом, прагнув зміцнити позиції держави після війни з Норвегією та оголосив про неприєднання країни до військових блоків і неучасть у війнах. Ці принципи згодом були закріплені у його зверненні до Риксдагу в 1818 році.

Згідно з іншою позицією, політика нейтралітету оформилася лише у 1834 році, коли Карл XIV Юхан направив меморандуми урядам Великої Британії та Росії, заявивши про намір Швеції залишатися нейтральною у потенційному конфлікті між ними, що виникав у межах так званого “Східного питання”. Це рішення було продиктоване занепокоєнням щодо можливої мілітаризації Балтійського регіону, зокрема через посилення позицій Росії на Аландських островах.

Попри різні підходи, обидва погляди сходяться на тому, що головним мотивом Карла XIV Юхана було збереження суверенітету та забезпечення безпеки держави. Водночас сучасна Швеція, залишаючись вірною цим історичним традиціям, відмовилася від політики нейтралітету після 2022 року - у відповідь на зростання загроз безпеці в Європі та агресію Росії проти України, що зрештою призвело до її вступу в НАТО у 2024 році. Таким чином, нейтралітет, який понад два століття визначав шведську зовнішню політику, поступився місцем активній оборонній співпраці в межах євроатлантичної спільноти [9].

Починаючи з наполеонівських війн, країна дотримувалася політики невтручання, що забезпечило їй понад 200 років безперервного миру - ймовірно, найдовший період у новітній європейській історії. Такий вибір був зумовлений наслідками участі на боці Наполеона та війни з Росією, в результаті якої Швеція втратила Фінляндію. Хоча мирний розвиток країни пояснюється низкою факторів (географічне розташування, історичні зв'язки з сусідами, культурні та ідеологічні особливості), саме традиція нейтралітету та позаблоковості вважається ключовою. У цьому контексті Швеція зобов'язалася залишатися неприєднаною у мирний час і дотримуватися нейтралітету у

випадку війни. В міжнародному праві нейтралітет означає відмову від участі у конфлікті між іншими державами та передбачає для нейтральної країни як певні обов'язки, так і привілеї. В ширшому розумінні цей термін також означає утримання від зайняття сторони у суперечностях і напружених відносинах навіть за відсутності відкритих бойових дій. Важливо, що протягом тривалого часу політика нейтралітету Швеції ніколи не ставилася під сумнів: вона сприймалася суспільством як самоочевидна і не викликала серйозної опозиції.

Політика невтручання країни зазнавала еволюції та гнучкого трактування. З одного боку, країна послідовно уникала вступу до військових альянсів, з іншого - поступово адаптувала її зміст до нових умов [19].

Особливістю нейтрального статусу Швеції є те, що він юридично не закріплений як у національному, так і міжнародному правовому полі. Він не згадується в Конституції Швеції і не визнаний офіційно жодною з держав або міждержавних об'єднань[5].

Швеція приєдналася до Організації Об'єднаних Націй у 1946 році. Хоча вона не була країною-засновницею, Швеція проводила активну політику в межах ООН. У перші післявоєнні роки країна також намагалася створити спільну скандинавську систему оборони, однак через різні ставлення до НАТО переговори завершилися безрезультатно у 1949 році. Після політичних дискусій Швеція вирішила зберегти традиційну політику нейтралітету, визначаючи її як неприєднання у мирний час з прагненням до нейтралітету у разі війни.

Архівні матеріали та інтерв'ю останніх років показали значну різницю між офіційними заявами про позицію Швеції під час холодної війни та реальними заходами у сфері оборони, економічної взаємозалежності та ідеологічної орієнтації населення. Ці дані викликали дебати про «подвійні стандарти», «вільне катання» Швеції та приховану співпрацю з НАТО, включно з підготовкою до отримання військової допомоги у разі нападу зі сходу.

У квітні 1963 року була введена активна політика нейтралітету, що передбачала вербальні втручання, висловлення позицій щодо конфліктів у світі та спроби впливати на їх вирішення. Уряд наголошував на важливості ролі

нейтральних держав як посередників, миротворців і носіїв критичних поглядів у міжнародному дискурсі. Ця політика спрямовувалася на зміцнення безпеки Швеції і водночас на поступовий перехід від стратегії пристосування до стратегії змін у зовнішній політиці. Важливим фактором стала зміна ставлення СРСР до нейтральних держав у Європі та визнання права на нейтралітет у фінальному документі Гельсінкської конференції 1975 року.

Ще одним ключовим рішенням стало відмовлення Швеції від розробки ядерної зброї у 1968 році, при цьому країна могла розраховувати на допомогу США у разі потреби. У 1972 році Швеція вирішила не вступати до Європейського економічного співтовариства, головною причиною чого була турбота про збереження достовірного нейтралітету[60].

У період холодної війни Швеція підтвердила свою неприєднаність, декларуючи готовність залишатися нейтральною у випадку збройного конфлікту. Таке наголошення на заздалегідь ухваленому рішенні було спрямоване на підвищення довіри до шведської позиції. Попри явну орієнтацію на Захід у плані політичної культури та спільних цінностей - демократії та прав людини - Швеція прагнула підтримувати добрі відносини з обома блоками та демонструвати рівне ставлення. Соціал-демократи, які безперервно перебували при владі з 1932 до 1976 року, інколи зазнавали критики за надмірну обережність у ставленні до СРСР. Водночас активна зовнішня політика Швеції - щедра допомога країнам, що розвиваються, підтримка держав «третього світу» в ООН, критика порушень прав людини та суверенітету - слугувала засобом просування певних цінностей, посилення міжнародного маневрового простору та формування морального виміру шведської дипломатії[21].

Згідно з дослідженнями шведського історика та фахівця з питань безпеки Вільгельма Агрелля, політика нейтралітету Швеції у період холодної війни мала складний і суперечливий характер. Зовнішньополітична стратегія, яку офіційно позиціонували як політику “неприєднання у мирний час і нейтралітету у разі війни”, на практиці виявилася набагато гнучкішою. Уряд прагнув забезпечити країні безпеку, не вступаючи у військові блоки, але при цьому підтримував

приховану співпрацю із західними партнерами, насамперед США та Великою Британією. Агрелль показує, що така подвійність не була порушенням нейтралітету у вузькому сенсі, а радше проявом “прагматичного нейтралітету”, що дозволяв Швеції одночасно зберігати політичну автономію та гарантувати безпеку в умовах глобальної конфронтації.

Однією з ключових дилем, які описує Агрелль, була суперечність між ідеалами політичної незалежності та необхідністю забезпечення національної безпеки. З одного боку, уряд прагнув зберегти імідж держави, що не бере участі в конфронтації між наддержавами; з іншого - усвідомлював неможливість повної самодостатності у сфері оборони. Унаслідок цього Швеція розвивала власний військово-промисловий комплекс, активно інвестуючи у створення сучасних систем оборони, але водночас вдавалася до обміну інформацією із західними розвідувальними структурами. Така стратегія дозволяла зберігати офіційний статус нейтралітету, не відмовляючись від фактичних гарантій безпеки, які надавали неформальні зв'язки із Заходом.

Іншою проблемою, була моральна дилема нейтралітету. Швеція, проголошуючи відданість принципам миру, прав людини та міжнародної справедливості, не могла залишатися повністю осторонь світових конфліктів. Це призводило до того, що шведські лідери - зокрема Таге Ерландер і пізніше Улоф Пальме - часто використовували нейтралітет не як самоціль, а як моральну позицію, яка дозволяла виступати посередником між ворогуючими сторонами. Така концепція “активного нейтралітету” поєднувала політичну незалежність із гуманітарною та миротворчою активністю, що суттєво відрізняло Швецію від традиційно пасивно нейтральних держав.

Реальна політика безпеки Швеції часто балансувала між стратегічною автономією та економічною залежністю від Заходу. Економічні і технологічні зв'язки із США та Західною Європою поступово формували ситуацію, коли шведський нейтралітет ставав дедалі більш символічним, адже оборонна промисловість і наукові програми значною мірою спиралися на західні ресурси.

Проте цей зв'язок не применшував значення нейтралітету як дипломатичного інструменту[16]

На початку 1990-х років, після завершення холодної війни, з'явилися перші ознаки зміни у доктрині нейтралітету. До того часу шведська політика безпеки формулювалася послідовно: Швеція є неприєднаною державою з наміром залишатися нейтральною у випадку війни. Нове формулювання звучало інакше: Швеція є військово неприєднаною державою з можливістю залишатися нейтральною у разі війни в її безпосередньому оточенні. На перший погляд обидва визначення схожі, проте вони приховували принципово різні підходи. Перше підкреслювало передбачуваність і обмежену гнучкість заради збереження довіри. Друге ж наголошувало на свободі вибору: Швеція могла обрати нейтралітет, але водночас залишала за собою право діяти інакше, якщо цього вимагали національні інтереси. Таким чином, політика нейтралітету еволюціонувала від акценту на передбачуваності до акценту на розширенні простору для маневру [21].

Можна виділити кілька загальних тенденцій у розвитку їх політики безпеки після закінчення холодної війни, що є основою для співробітництва: це всеосяжний підхід до проблем безпеки, визнання необхідності тісного міжнародного співробітництва для рішення нових проблем безпеки, прагнення відігравати активнішу роль на міжнародній арені.

Швеція й Фінляндія надають особливого значення концепції «колективної безпеки». Потім з'явилися неklasичні школи, які, з одного боку, як об'єкт безпеки розглядали не тільки державу, але також суспільство й окремого індивіда, з другого боку, включали в поняття безпеки не тільки військово-політичні аспекти (питання "твердої" безпеки), але й соціальні, економічні, екологічні й інші аспекти, що становлять сферу "м'якої" безпеки. Проте розширене тлумачення безпеки зазнавало критики з боку прихильників класичного, реалістичного підходу. Вони вважали, що розширене тлумачення веде до того, що поняття безпеки знищує конкретність, що у свою чергу ускладнює пошук методів розв'язання проблем безпеки. Однак наприкінці

минулого століття “всеосяжний” підхід до питань безпеки міцно затверджується в Скандинавських країнах на державному рівні й стає одним з основних принципів політики міжнародної безпеки Північних країн.

Після завершення холодної війни шведська модель самодостатнього, «добре озброєного нейтралітету» поступово втрачає сенс. З одного боку, зникла загроза глобального протистояння, з другого - з'явилися так звані «нові загрози», серед них такі, що мають асиметричний, мережевий характер (міжнародний тероризм, кіберзлочинність тощо). Будь-яка потужна та самодостатня система національної оборони від таких загроз захистити повною мірою неспроможна. Активізувалися також загрози міжетнічних і загострення «заморожених» конфліктів, тобто виникнення «гарячих точок», де розвиток подій вражає не лише локальну територію, а й довколишні регіони. Протидія таким загрозам можлива лише через врегулювання кризових ситуацій безпосередньо в цих “точках” і потребує спільних дій у межах багатостороннього співробітництва. Ці обставини, на думку глави Міністерства закордонних справ Швеції К. Більдта, «підготували підґрунтя для зміни парадигми нашої зовнішньої політики та політики безпеки». Зазначені зміни полягали, зокрема, у приєднанні Швеції до ЄС і його політики безпеки, активізації миротворчої діяльності (зокрема, у межах співробітництва з НАТО) та реформуванні Збройних сил у напрямі скорочення їх чисельності і створення сучасної, мобільної і високопрофесійної армії[5].

Це призвело до подання у 1991 році офіційної заявки на вступ до Європейського Співтовариства. Шведський парламент переважною більшістю підтримав це рішення, наголошуючи при цьому на збереженні принципів національного нейтралітету. Хоча на початковому етапі громадська підтримка ідеї членства була високою, у суспільстві виникли побоювання щодо можливого впливу європейської інтеграції на шведську ідентичність та систему управління, особливо на тлі економічних труднощів і заходів жорсткої економії, запроваджених урядовою коаліцією.

Попри це, загальнонаціональний референдум 1994 року завершився схваленням вступу до ЄС, хоча й з мінімальною перевагою: 52,3 % виборців проголосували “за”. Офіційне приєднання Швеції до Європейського Союзу відбулося 1 січня 1995 року, що відобразило як складність адаптації країни до нових інтеграційних реалій, так і прагнення відігравати активнішу роль у регіональній співпраці[47].

Після вступу до ЄС у 1995 році країна зазнала суттєвої трансформації у зовнішньоекономічній та політичній сфері. Членство надало країні доступ до найбільшого внутрішнього ринку ЄС, що значно посилило експортні можливості шведських компаній та стимулювало економічне зростання. Паралельно Швеція інтегрувалася в законодавчу та регуляторну систему ЄС: понад 80 % національного законодавства було приведено у відповідність до європейських директив і регламентів, що сприяло модернізації економіки, розвитку інновацій та мобільності робочої сили. Крім економічного аспекту, інтеграція в ЄС вплинула і на безпекову політику країни, формуючи більш тісну співпрацю з європейськими партнерами у сфері оборони, кризового реагування та міжнародних миротворчих ініціатив[29].

На початку 2000-х років політика нейтралітету Швеції була знову переформульована. Уряд підкреслював, що неприєднання має сильну підтримку громадськості, сприяє стабільності у Північній Європі та дозволяє Швеції проводити незалежну зовнішню політику. Водночас членство в ЄС істотно вплинуло на можливість Швеції залишатися нейтральною у разі конфлікту за участю європейських сусідів, що вимагало нового формулювання концепції неприєднання та нейтралітету.

Формально Швеція залишалася неприєднаною державою, однак членство в ЄС і низка угод про безпеку з іншими країнами фактично унеможлилювали або робили небажаним збереження нейтралітету у випадку конфлікту в регіоні. Це неодноразово підкреслювалося у заявах уряду, зокрема у Декларації урядової політики від 16 лютого 2022 року, де міністерка закордонних справ Анн Лінде наголосила: *“Швеція не залишиться пасивною, якщо інша*

держава-член ЄС або північна країна зазнає катастрофи чи нападу. Ми очікуємо, що вони діятимуть так само, якщо це станеться зі Швецією”. Ці формулювання мали на меті чітко окреслити очікування Швеції, однак вони не мали такої ж ваги, як зобов’язання, що випливають із формального військового альянсу[21].

24 лютого 2022 року в Європі розпочався новий етап постхолодної доби. Російське вторгнення в Україну фактично завершило 30-річний період відносного миру після завершення Холодної війни, який і без того був підірваний подіями в Грузії, Криму та на частині територій Східної України[25]. Рішення Швеції вступити до НАТО завершилося її офіційним приєднанням як 32-го члена Альянсу. Процес вступу тривав понад два роки і супроводжувався складними перемовинами з деякими країнами-членами НАТО, зокрема Туреччиною та Угорщиною, які висунули власні умови та вимагали певних поступок від Стокгольма перед тим, як погодитися на вступ. Ця ситуація підкреслює, що навіть для держави з усталеним іміджем «морального актора» вступ до військово-політичного союзу є складним дипломатичним процесом, який потребує компромісів і врахування інтересів інших учасників[44]. Змінилася й парадигма безпеки у шведському регіональному оточенні: застосування сили з боку ворожих держав у Балтійському регіоні більше не розглядається як віддалена можливість. Реформи та модернізація російських збройних сил, а також зниження порогу застосування сили у найближчих до Росії регіонах підсилюють занепокоєння Швеції щодо потенційних криз або конфліктів, які можуть безпосередньо чи опосередковано зачепити країну або розгорнутися у Північній Європі.

У цьому контексті еволюція зовнішньої політики Швеції протягом останніх двадцяти років стала суттєвим викликом. Країна перейшла від нейтралітету - тобто неприєднання до жодної зі сторін у міждержавних конфліктах - до політики військового неприєднання, яка дозволяє залишатися поза військовими альянсами та самостійно визначати свою позицію в умовах можливих воєн. Ці зміни, у поєднанні з регіональною інтеграцією та вступом

Швеції до ЄС у 1995 році, а також обмеженими оборонними спроможностями країни, змушують Стокгольм переосмислювати свою стратегію національної безпеки[25].

Можна зробити висновок, що нейтралітет довгий час був ключовим елементом шведської зовнішньої політики, забезпечуючи країні можливість уникати військових конфліктів та зберігати стабільність у Європі. Він сформувався як прагматична стратегія, що дозволяла Швеції поєднувати безпеку з економічним розвитком і підтримкою міжнародної співпраці.

З часом нейтралітет еволюціонував від жорсткої політики невтручання до більш гнучкої моделі, що допускала активну участь у міжнародних миротворчих місіях, партнерствах із НАТО та розвитку спільних оборонних ініціатив. Зміни у глобальному безпековому середовищі, особливо після закінчення холодної війни, стимулювали Швецію переглянути традиційні підходи.

Поступова трансформація завершилася фактичним відходом від політики військового нейтралітету та переходом до колективної безпеки через вступ до НАТО. Така еволюція демонструє, що сучасні загрози - кібербезпека, гібридні виклики, регіональна нестабільність - вимагають ширших механізмів захисту, які Швеція тепер забезпечує у співпраці з союзниками.

1.2. Трансформація зовнішньої стратегії та місце Швеції у міжнародних відносинах

Упродовж останніх десятиліть зовнішня стратегія Швеції зазнала суттєвих трансформацій, що зумовлено зміною безпекового середовища, динамікою міжнародної політики та внутрішніми переглядами пріоритетів. Від традиційної орієнтації на політику військового нейтралітету держава перейшла до моделі активного залучення у глобальні та регіональні процеси, зміцнюючи партнерства, посилюючи обороноздатність і вибудовуючи роль відповідального учасника міжнародної системи.

У 90-ті роки ХХ століття були часом кардинальних змін для всього світу. Зрозуміло, що Швецію також не обійшли значні перетворення. Для країни настав час стрімкого зовнішньополітичного розвитку. Тривалий період порівняно безтурботної та спокійної політики і демократії, тривала економічна стабільність із високими показниками зростання добробуту – усе це задовільняло країну і формувало переконання шведського політикуму в тому, що держава може залишатися невразливою у світових метаморфозах того часу. Об'єднання Східної та Західної Німеччини остаточно ознаменувало усунення протистояння конфронтуючих сил у Європі. При цьому Швеція, по суті, залишилася без чіткого зовнішньополітичного курсу, який би визначав шлях подальшого розвитку на міжнародній арені. Уряд країни через брак уявлення про чіткий і передбачуваний розвиток подій у світі дещо загальмував зовнішньополітичну активність.

Зрозуміло, що шведське членство в ЄС характеризується певними особливостями, які помітно позначились на прискореному впровадженні низки очікуваних реформ. Їх основною метою стало максимально можливе наближення законодавства країни до аналогічних законодавчих актів СЄ. Загалом усі реформи, які запровадив уряд, сприяли повноцінному входженню країни до європейського простору і торкалися майже всіх сфер національного законодавства. Водночас деякі з них (податкова, аграрна, екологічна, пенсійна, освітня реформи, приведення до відповідності європейських критеріїв імміграційних питань тощо) окреслено сформували сучасний вигляд технологічно й економічно модернізованої Швеції.

З моменту вступу Швеції до ЄС усі уряди країни концентрували увагу на специфічних політичних питаннях і намагалися робити суттєвий внесок у спільну європейську політику. Загальна слабка підтримка шведським електоратом питання членства країни в ЄС ще більше посилила й активізувала захист національних інтересів у міжурядових перемовинах. Політична еліта країни намагалась вибудовувати європейську політику Швеції на принципах консенсусу та пріоритетах, запропонованих шведськими соціалдемократами, які

розпочали використовувати власний, притаманний Швеції стиль здійснення активної політики на ринку праці в ЄС. Майже відразу після вступу до Євросоюзу уряд держави активно долучився до питань розширення ЄС і залучення до нього нових європейських гравців, зокрема, країн Балтії. Порівняно з іншими країнами ЄС Швеція перебуває в доволі сприятливому економічному становищі, зі стабільним приростом економіки, зниженням безробіття в країні, високими економічними показниками. Проте повсякчас існує ризик, що швидка стабілізація економічної ситуації іноді може бути порушена появою реальних дисбалансів. Наразі майбутнє обрання політичних напрямків враховує і забезпечує сучасне високоякісне економічне зростання країни[11].

Історично Швеція скептично ставилася до спроб континентальних європейських держав створити після Другої світової війни економічну організацію з виразними політичними амбіціями. Хоча Європейське співтовариство не мало виразної зовнішньополітичної чи безпекової ролі у повоєнний період, його асоціація із західним блоком під час холодної війни здавалася несумісною з традиційною шведською політикою нейтралітету. Деякі представники політичної еліти також вважали небажаним «об'єднання» зі старими колоніальними державами, що нібито суперечило активній міжнародній позиції Швеції, зокрема щодо питань глобального Півдня. Лише наприкінці холодної війни та після розпаду СРСР опір членству в ЄС, обґрунтований нейтралітетом, почав слабшати. Дискусію також вплинув очікуваний вступ країн Центральної та Східної Європи, який, як вважалося, мав зменшити ризики надмірної політичної інтеграції всередині Союзу.

Після вступу до ЄС у 1995 році Швеція сформулила прагматичний підхід до координації зовнішньої політики, ставши конструктивним партнером у розбудові зовнішньої діяльності Союзу. Швеція активно сприяла формуванню узгодженої європейської політики розвитку, зокрема у вдосконаленні управління та прозорості надання іноземної допомоги, а також у просуванні таких пріоритетів, як боротьба з бідністю й захист прав жінок і дітей. Водночас

країна підтримала посилення ролі ЄС у глобальних кліматичних переговорах, що навіть спонукало Шведську зелену партію відмовитися від ідеї виходу з ЄС.

У сфері безпеки та оборони акцент ЄС на людській безпеці, миротворчості та попередженні конфліктів відповідав трансформації шведських збройних сил на початку 2000-х років. Останніми роками Швеція послідовно підтримує зміцнення кризового реагування ЄС та заходи зі стійкості європейських суспільств до катастроф, тероризму та навіть збройних конфліктів - підходу, що добре узгоджується з традиційною концепцією всеохопної оборони Швеції[21].

У 2009 році Швеція оголосила про «односторонню обіцянку солідарності», заявивши, що країна не залишатиметься пасивною у разі, якщо інша держава-член ЄС або країна Північного регіону зазнає катастрофи чи нападу. Цей крок здійснювався з розрахунком на взаємність з боку інших держав. Шведські експерти з оборони та безпеки підкреслювали, що Швеція повинна бути спроможною як надавати, так і отримувати військову підтримку. Однак жодна інша країна ЄС не зробила подібної заяви солідарності, що означало відсутність аналогічних гарантій для самої Швеції.

Ця заява мала на меті дати чіткий сигнал щодо того, яку саме допомогу Швеція готова надати та що вона очікує отримати у відповідній ситуації, залишаючись при цьому поза формальними військовими альянсами. У підсумку незначні корективи до традиційної політики нейтралітету дали можливість Швеції проводити такі ініціативи, як обіцянка солідарності, водночас зберігаючи статус держави, що “не бере участі у військових союзах”[25]

Співпраця Швеції з Північноатлантичним Альянсом активізувалася ще наприкінці минулого століття: у 1992 році країна отримала статус спостерігача в Раді Північноатлантичного співробітництва, 1994 року – приєдналася до Програми «Партнерство заради миру», що суттєво розширило її військові та політичні контакти з Альянсом[5]. Її роль у міжнародному врегулюванні криз значно посилилася. Зміна характеру конфліктів у бік внутрішніх та нові можливості після завершення «холодної війни» зумовили потребу у розробці

ефективніших методів кризового управління. Особливе значення мала співпраця з ООН, яка є єдиною організацією, що надає легітимність воєнним операціям із врегулювання конфліктів.

Важливим напрямом стала участь у миротворчих місіях під егідою НАТО/ПЗМ. Уже після ухвалення Дейтонських угод та Резолюції РБ ООН №1031 Швеція направила батальйон до сил IFOR і згодом до SFOR у Боснії та Герцеговині. З 1999 року вона також бере участь у місії KFOR в Косові, де нині очолює одну з багатонаціональних бригад. Така діяльність дозволяє Швеції робити внесок у міжнародну безпеку та водночас посилювати власну обороноздатність.

Участь у програмах ПЗМ дала можливість Збройним силам Швеції розвивати військову взаємосумісність за стандартами НАТО та набувати практичного досвіду у великих і складних операціях. Важливим кроком стала також участь у місії ISAF в Афганістані під проводом НАТО в 2003 році, яка стала першою операцією ПЗМ поза межами Європи.

Таким чином, залучення до міжнародних операцій сприяло модернізації Збройних сил Швеції та підвищенню їхньої здатності виконувати як міжнародні, так і національні оборонні завдання[35].

Різке загострення агресії Росії проти України у 2014 році стало переломним моментом для країн НАТО та Швеції. Порухення Росією основ міжнародного права змусило Альянс переглянути своє уявлення про безпеку, а Швецію — підвищити рівень усвідомлення змін у регіональному середовищі, зокрема враховуючи загрози для Балтійських країн та Фінляндії, її найближчого партнера.

Історично Швеція проголошувала нейтралітет та позаблоковість, але навіть у період «холодної війни» активно взаємодіяла зі своїми північними сусідами та партнерами, зокрема з НАТО, у сфері безпеки та військової співпраці. Поступове залучення Швеції до євроатлантичних структур було зумовлене трансформаціями у міжнародних відносинах після розпаду Югославії та Радянського Союзу, а також глобалізацією нових викликів безпеці.

Ці процеси спричинили переорієнтацію діяльності НАТО: від протистояння між великими державами до врегулювання міжетнічних і регіональних конфліктів.

Розширення євроатлантичного простору, зокрема наближення НАТО до Балтійського моря через інтеграцію Естонії, Латвії та Литви, також вплинуло на шведське стратегічне мислення. Стокгольм усвідомив, що ізоляціоністський підхід більше не гарантує безпеки.

Прийняття рішень у сфері безпеки потребувало обережності: Швеція намагалася зберегти елементи балансування, не провокуючи Москву, збирала інформацію та оцінювала реакцію партнерів. Період 2014–2022 років можна вважати перехідним етапом модернізації шведської безпекової політики. За цей час оборонний бюджет зріс приблизно на 80%, радикально посиливши потенціал Збройних сил, але країна все ще не була готовою до повномасштабного конфлікту в Європі.

Водночас Швеція активізувала співпрацю з Фінляндією, обмінюючись інформацією та координуючи оборонні заходи. Збереження нейтрального статусу та акцент на Декларації солідарності дозволяли водночас демонструвати принциповість і уникати прямої конфронтації з Росією. Цей період став фундаментом для подальшого рішення Стокгольма про вступ до НАТО після 2022 року, поєднуючи дипломатичну обережність із необхідністю реагування на нові виклики безпеки. Таким чином, сучасне рішення Швеції вступити до НАТО не є проявом раптової зміни зовнішньополітичного курсу, а радше кульмінацією довготривалого процесу зближення з євроатлантичною спільнотою. Російська війна проти України стала каталізатором цього процесу, остаточно довівши, що лише нейтралітету недостатньо для гарантування національної та регіональної безпеки. Відмова від традиційної політики неприєднання стала вимушеним кроком у відповідь на радикально змінене міжнародне середовище[49].

Варто відмітити, що публічна дипломатія займає особливе місце у зовнішній політиці Швеції, так як питання просування позитивного образу держави гостро стояло ще з 1940-х рр., Хоча позиціонування цього питання

з часом змінилося. Початковою метою публічної дипломатії було позбавлення від негативних наслідків політики нейтралітету в період Другої світової війни, а упродовж з 50-80-х рр. ХХ ст. мета публічної дипломатії Швеції полягала у тому, щоб зробити країну більш помітною на міжнародній арені за допомогою паралельного просування національних особливостей та інтересів.

З 1989 року інтерес до Швеції помітно починає падати у зв'язку з подіями в Європі: падіння Берлінської стіни, початок розпаду СРСР і перегляд політичної карти Європи і світу. Зрозуміло, що криза в Європі не оминула й Швецію, негативно відобразившись на економіці держави. Крім того, в той час уряд Швеції подав заявку на вступ до Європейського Союзу, що в іноземній пресі розглядалося як провал шведської економічної моделі. Про що й було написано в німецькій газеті *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, яка досить влучно зазначила, що шведам, яким протягом десятиліть вдавалося уникнути залучення в світові війни, але при цьому заробляти на них хороші гроші, досягти значного економічного розвитку, усвідомлюючи свою моральну перевагу над іншими, наразі опинилися в непривабливій для них ситуації.

З кінця 1990-х рр. публічна дипломатія Швеції значно видозмінюється, змістивши свій фокус уваги на особливості культурного і суспільного життя, при цьому практично уникаючи актуальної політичної повістки. У результаті з'являються нові галузі публічної дипломатії, головним завданням яких стає просування шведського стилю життя. І як помітно це дало очікувані результати. Адже сьогодні Швеція сприймається міжнародною спільнотою як стабільна, економічно розвинута країна, що активно бореться за збереження навколишнього середовища[2].

Протягом останнього десятиліття Швеція здійснила помітний зсув у своїй зовнішній політиці, переходячи від контролю над глобальними гуманітарними та миротворчими завданнями до більш практичної і оборонно-орієнтованої позиції. Після російського вторгнення в Україну в 2022 році Стокгольм прискорив інтеграцію в структури колективної безпеки - зокрема, членством у 2024 році. Швеція тепер позиціонує себе як активний учасник регіональної

оборони Балтійського та Північного морів, поєднуючи цінності прав людини, міжнародного права та гендерної рівності з конкретною військовою та стратегічною роллю.

У міжнародному вимірі Швеція поглибила співпрацю з трансатлантичними партнерами, такими як США, країнами Північної Європи та Балтії, а також активізувала участь у спільних проєктах Європейського Союзу. Наприклад, уряд підкреслює, що членство в НАТО стане «основою зовнішньої та безпекової політики» країни, і Швеція готова виконувати зобов'язання з розподілу витрат на оборону та сумісності силою Альянсу. Водночас Швеція зберігає імідж держави-посередника у питаннях роззброєння, контролю над озброєннями та кліматичної дипломатії, що дозволяє їй виступати як стабілізуючий фактор у регіоні та глобально[45].

Отже, еволюція шведської зовнішньої політики відображає поступовий перехід від традиційної моделі «нейтралітету через ізоляцію» до активної участі у міжнародних інституціях. Вступ до Європейського Союзу у 1995 році став ключовим рубежем у цьому процесі - він означав не лише формальне приєднання до європейської спільноти, але й глибоку трансформацію політичних, економічних та безпекових засад держави. Швеція почала виступати як посередник між Північчю та Європою, поєднуючи скандинавську соціальну модель із прагматизмом континентальної політики.

Участь у спільній зовнішній та безпековій політиці ЄС дозволила Швеції поступово інтегруватися у систему колективної відповідальності за глобальну безпеку, зберігаючи при цьому свою ідентичність як миротворчої держави. Завдяки цьому Стокгольм став важливим голосом у питаннях демократії, прав людини, гендерної рівності, розвитку та кліматичної політики. Такий баланс між національними інтересами і європейською солідарністю став фундаментом для формування нової шведської зовнішньої стратегії, яка ґрунтується на поєднанні морального авторитету та стратегічної гнучкості.

Перший рік членства Швеції в НАТО став важливим етапом у переосмисленні її зовнішньополітичної та безпекової стратегії. З країни, яка

десятиліттями дотримувалася принципів військового нейтралітету, Швеція перетворилася на активного союзника, готового брати участь у колективній обороні та формуванні нової архітектури безпеки в Північній Європі. Як підкреслює Wilson Center, цей процес не лише зміцнив обороноздатність держави, але й підвищив її міжнародний вплив, особливо у сфері регіональної стабільності та політичної солідарності всередині Альянсу.

Швеція продемонструвала готовність адаптувати свої оборонні спроможності до нових викликів, зокрема до зростання військової активності Росії в Балтійському регіоні. Значна увага приділяється розвитку інтегрованої системи повітряної та морської оборони, участі у спільних навчаннях (Steadfast Defender 2024, Baltops 2024) та розширенню оборонної співпраці з Фінляндією, Норвегією та країнами Балтії. Важливо, що Швеція прагне поєднати свій досвід у сфері кризового управління та гуманітарних операцій із новими зобов'язаннями у межах колективної оборони НАТО.

Водночас вступ до Альянсу не означає повної відмови від традиційних принципів шведської зовнішньої політики - підтримки демократії, прав людини та міжнародного права. Швеція продовжує виступати за баланс між військовими та цивільними інструментами безпеки, підкреслюючи роль дипломатії, кіберзахисту й стратегічної комунікації. У перспективі держава розглядатиме свою участь у НАТО не лише як гарантію безпеки, але і як платформу для впливу на формування політики Альянсу у сфері кліматичної безпеки, гібридних загроз та інноваційних оборонних технологій.

РОЗДІЛ II

СУЧАСНІ БЕЗПЕКОВІ ВИКЛИКИ ТА ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА СТРАТЕГІЯ ШВЕЦІЇ

2.1. Загрози безпеці в Балтійському регіоні та шляхи їх нейтралізації

Розвиток воєнно-політичної обстановки у світі привів до ряду змін у ситуації на глобальному та регіональному рівнях. Основою цих змін є глобалізація та пов'язаний з нею перегляд усієї системи міжнародних відносин. З'являються нові ризики та загрози як міжнародній, так і регіональній безпеці та стабільності. На зміну домінуючій глобальній загрозі світу прийшла велика кількість потенційних загроз меншого масштабу, але при цьому вельми значних за своїми наслідками для стабільності.

У цьому контексті доцільно зазначити, що сучасна політика нейтралітету й позаблоковості зіткнулася з необхідністю осмислення умов, що змінюються, у сфері забезпечення міжнародної безпеки. Домінуючою тенденцією сучасного розвитку є процес глобалізації. Під її впливом трансформуються всі сфери життя сучасного суспільства, в тому числі й система міжнародних відносин. У цих умовах вельми актуальним стало питання про механізми забезпечення національної безпеки [8].

Нейтральні та позаблокові держави вже не в змозі вирішувати проблеми безпеки поодиночі, оскільки глобалізаційні процеси та характер новітніх загроз - локальні та регіональні конфлікти, міжнародний тероризм і активізація радикальних та екстремістських течій, розповсюдження зброї масового ураження та ін. - підвищують ступінь взаємозалежності країн.

Актуальність даної проблеми зумовлена й низкою інших обставин. З припиненням існування біполярної системи європейської безпеки, з поширенням процесів євроінтеграції на військову та зовнішньополітичну сфери особливо гостро постало питання розробки нових підходів до концепції політики нейтралітету чи відмови від нього.

Причини переходу до політики нейтралітету та позаблоковості в європейських країнах на різних історичних етапах були різними, але нині, в умовах глобалізації, ця політика вже не відповідає новим загрозам у сфері безпеки. Розвиток інтеграційних процесів у світі фактично не дає змоги жодній країні залишатися поза рамками певних об'єднань [1].

З 2008 року шведські політичні еліти все більше турбувалися про безпеку країни та безпеку Північно-Балтійського регіону загалом. Неодноразові порушення Росією міжнародних законів, розпад архітектури європейської безпеки, недетермінований режим контролю над озброєнням та зростання напруженості між США та Європою сприяли загальній зміні безпекового клімату у регіоні. Російська інтервенція 2014 року в Україну стала приводом для ґрунтового перегляду політики безпеки Швеції, хоча насправді цей процес уже розпочався раніше, після російсько-грузинської війни 2008 р. У період з 2015 по 2020 рр. одним з основних пріоритетів для країни став територіальний захист, в результаті чого відбулися зміни в Збройних силах Швеції та посилювалося військове співробітництво з НАТО, США та Фінляндією [4].

Важливим елементом безпеки Швеції є стратегічне значення острова Готланд, який розташований у центрі Балтійського моря та дозволяє контролювати морські та повітряні комунікації регіону. Через його географічне положення держава розглядає Готланд як ключову точку стримування у разі зростання військової активності Росії, що особливо актуалізувалося після подій 2014 року та ескалації безпекових ризиків у Балтиці. Острів також розташований поблизу критично важливої інфраструктури - підводних кабелів і маршрутів енергетичних комунікацій, що підвищує його вразливість до гібридних операцій та саботажу [6].

Після анексії Криму та зростання російської військової активності Швеція відновила постійну військову присутність на острові, посиливши оборонний контингент і модернізувавши засоби спостереження та реагування. Як зазначають експерти, у шведській та міжнародній дискусії неодноразово моделювалися сценарії можливих дій Росії проти Готланда - від швидкого

десанту до блокади або спроб встановлення контролю над логістичними маршрутами Балтійського моря. Наявність таких сценаріїв свідчить про те, що Готланд залишається однією з найбільш потенційно вразливих точок у системі оборони країни та всього регіону Північної Європи .

У сучасних умовах оборона Готланда стала органічною частиною ширшої стратегії Швеції щодо зміцнення національної та євроатлантичної безпеки. Острів відіграє ключову роль у взаємодії з країнами Балтійського регіону та НАТО, забезпечуючи критично важливий контроль над транспортними та енергетичними шляхами, що робить його не лише геополітичним активом, а й головним об'єктом потенційного тиску з боку агресивних держав[41].

Великі національні та багатонаціональні навчання Auriga — один із ключових інструментів посилення обороноздатності Швеції й зміцнення безпеки в Балтійському регіоні. Мета маневрів - відпрацювання здатності захищати країну від збройного нападу, покращення міжвідомчої та союзницької сумісності, а також перевірка процедур мобілізації й оперативного розгортання сил на суші, у повітрі й на морі; у заходах 2023 року взяли участь понад 26 000 військовослужбовців із Швеції та партнерів [56].

Для Балтійського регіону Auriga виконує функцію руйнівника невизначеності та підвищення стримування: спільні навчання з союзниками (у тому числі країнами НАТО та партнерами з регіону) підвищують оперативну сумісність, демонструють готовність до колективного реагування й ускладнюють сценарії швидкої ескалації для потенційного агресора. Крім того, відпрацювання мультидоменної взаємодії (суха земля - море - повітря - кібер/електронна війна) дозволяє точніше виявляти прогалини в плануванні та цивільно-військовій координації, що важливо для захисту таких стратегічних точок, як Готланд.

Разом із тим проведення масштабних навчань потребує виваженого підходу: щоб уникнути небажаної ескалації або політичних маніпуляцій, критично важливі прозорість комунікацій із суспільством та координація з цивільними органами (логістика, транспорт, інфраструктура). Практичні кроки

нейтралізації ризиків - планування ролі цивільних служб у навчаннях, інформаційні кампанії для місцевого населення, захист критичної інфраструктури та інституційна інтеграція результатів навчань у постійні плани Total Defence і в плани сумісності з НАТО [58].

Попри активне просування ідей роззброєння, Швеція водночас залишається одним із найбільших у світі виробників озброєнь у перерахунку на душу населення. Серед провідних компаній варто відзначити Saab (виробництво винищувачів) та Bofors (нині частина британської корпорації BAE Systems).

Швеція також стала важливим експортером зброї: у 2021 році обсяг її військових поставок сягнув 2 млрд доларів США, незважаючи на обмеження щодо експорту у країни з диктаторськими режимами або ті, що перебувають у стані війни (виняток нині становить Україна).

Після розпаду Радянського Союзу і Швеція, і Фінляндія поступово зблизилися із Заходом: у 1992 році обидві країни подали заявки на вступ до Європейського Союзу, а у 1994 році приєдналися до програми “Партнерство заради миру”, зберігаючи при цьому статус військово неалігійонованих держав. Водночас вони регулярно брали участь у навчаннях НАТО.

Однак, навіть попри тісну співпрацю, гарантій безпеки країни не отримували - насамперед тих, які забезпечує Стаття 5 Північноатлантичного договору, що зобов’язує членів Альянсу до колективної оборони. Як влучно зауважив експерт М. Фагерстен: *“Фактично ми несли витрати, але без переваг, які давала Стаття 5, і не обманювали Росію. Ми були настільки інтегровані з НАТО, наскільки це можливо для немембра”*[40].

Маніпуляція та втручання в інформаційне середовище є однією із серйозних загроз для демократичних суспільств. Явище включає навмисні та скоординовані дії з боку державних або недержавних акторів, які намагаються змінити інформаційний простір з метою підриву демократичних цінностей, політичних процесів і довіри громадян до інституцій [10].

Гібридні загрози вже мають реальні наслідки для безпеки Швеції. Зростання напруги у Європі, спричинене агресивною політикою Росії, створює

нові виклики, що поєднують військові, інформаційні та кібернетичні аспекти. Росія розглядає конфлікт із Заходом як боротьбу за виживання режиму, а дії проти Швеції можуть бути як відкритими, так і прихованими.

Гібридна війна спрямована на підрив стійкості суспільства шляхом саботажу, кібератак, дезінформації та шпигунства. Основними виконавцями таких операцій є державні структури Росії, Китаю та Ірану, які прагнуть впливати на процес ухвалення рішень і послабити довіру до влади. Особливої уваги потребують атаки на критичну інфраструктуру, енергопостачання та комунікації, що дедалі частіше здійснюються через посередників, аби уникнути відповідальності.

Центральною метою Росії залишається розкол Заходу. Через інформаційні кампанії, поширення фейків та штучно створені конфлікти Москва прагне впливати на громадську думку й дестабілізувати європейські демократії, зокрема Швецію. У відповідь країна посилює кіберзахист і міжвідомчу співпрацю в межах Національного центру кібербезпеки.

Зі вступом Швеції до НАТО безпека країни посилюється завдяки спільним ресурсам і партнерству. Водночас Росія залишається серйозним джерелом загроз. Війна в Україні є частиною ширшого конфлікту за європейський безпековий порядок, і хоча бойові дії обмежені географічно, вони впливають на стабільність усього регіону.

Безпекові виклики потребують цілісного підходу, у межах якого військові спроможності, цивільна оборона та кіберзахист діють узгоджено. Усі елементи системи загальної оборони мають бути готовими протистояти як прямим, так і непрямим загрозам - від саботажу й шпигунства до інформаційних атак [53].

Захист виборчого процесу став ключовим елементом сучасної національної безпеки. У Швеції традиційно вибори проводилися без серйозних порушень, а результати визнавалися без сумнівів і конфліктів. Проте втручання Росії у президентські вибори США 2016 року стало сигналом для Швеції, що навіть демократичні системи із високим рівнем довіри можуть опинитися під загрозою. Звіт американської розвідки 2017 року підтвердив, що Кремль

використовує гібридні методи впливу - поєднання таємних розвідувальних операцій, державних медіа та третіх сторін - і може застосувати ці уроки проти союзників США, включно зі Швецією.

У відповідь шведські органи влади визнали, що майбутні вибори можуть стати об'єктом іноземного втручання. У 2021 році було створено постійну мережу співпраці для захисту виборів, що об'єднала Виборчий орган, адміністративні ради, Управління з питань цивільного захисту, Психологічну службу оборони, поліцію та Службу безпеки. Мета — запобігання ризикам, підвищення стійкості до кризових ситуацій та ефективне відновлення після інцидентів.

Ключовим елементом шведської стратегії є комплексний підхід, що охоплює все суспільство: визначення виборів як критичної інфраструктури, оцінка ризиків, навчання, просвітницькі програми, взаємодія зі ЗМІ та громадськістю. Така модель забезпечує превентивний захист, стійкість та координацію дій у кризових ситуаціях.

Незважаючи на успіхи, виклики зберігаються: необхідно постійно вдосконалювати заходи захисту виборів, враховувати гендерну чутливість і балансувати прозорість з безпековими потребами. Досвід Швеції демонструє, що ефективний захист виборів базується на співпраці, превентивності, стійкості та довірі громадськості [20].

Швеція та Сполучені Штати Америки підписали Меморандум про взаєморозуміння з метою протидії іноземним зловмисним інформаційним впливам та поширенню дезінформації. Ця угода створює платформу для тіснішої співпраці та обміну досвідом між двома країнами в цій важливій сфері.

Міністр закордонних справ Швеції, Марія Мальмер Стернегард, зазначила, що іноземні зловмисні інформаційні впливи та поширення дезінформації є серйозною загрозою для демократичних суспільств і сприяють взаємній недовірі. Вона підкреслила важливість міжнародної співпраці та обміну досвідом для протидії цим загрозам і зміцнення стійкості до дезінформації.

Іноземні зловмисні інформаційні впливи визначаються як діяльність іноземних держав, спрямована на використання вразливостей суспільства та внутрішніх конфліктів з метою досягнення своїх цілей. Шведський уряд активно працює над вирішенням цих загроз і створенням механізмів для запобігання поширенню дезінформації про Швецію.

Швеція бере участь у ряді міжнародних мереж, спрямованих на протидію іноземним зловмисним інформаційним впливам, і тісно співпрацює з країнами Північної Європи та Європейським Союзом у цих питаннях. Крім того, Швеція є спостерігачем у Механізмі швидкого реагування Великої Сімки.

Ця ініціатива підкреслює важливість міжнародної співпраці в боротьбі з дезінформацією та зміцненні демократичних інститутів у сучасному цифровому середовищі[59].

Ще важливими проблемами є зміна клімату та погіршення безпекової ситуації в регіоні Швеції. Останніми роками суттєво підвищились ризики для енергетичної системи країни. Зокрема, через кліматичні зміни очікується збільшення кількості екстремальних погодних явищ, що створює загрозу стабільності електропостачання. Досвід України показує, що енергетична інфраструктура може стати легітимною цілью під час збройних конфліктів. У межах загального загострення безпеки в Європі також зростає кількість випадків загроз і саботажу проти шведської енергосистеми. Поряд із процесом електрифікації суспільства це сприяє підвищенню вразливості системи електропостачання Швеції.

Світова нестабільність безпосередньо впливає на Швецію та, ймовірно, триватиме ще тривалий час. Динамічні геополітичні процеси останніх років поєднуються з викликами, пов'язаними зі зміною клімату, що підвищує ризики екстремальних погодних умов і матиме значний вплив на функціонування суспільства.

У шведському контексті головні безпекові загрози від ворожих держав походять переважно від Росії, а також Китаю та Ірану. Завдяки розвідувальній діяльності ці держави отримують інформацію про критичну інфраструктуру,

розвивають можливості для впливу та тиску на суспільство. У сфері енергетики це проявляється у спробах проникнення в цифрові системи управління, виявленні вразливих ліній, вузлів і підстанцій, виведення з ладу яких може спричинити серйозні перебої в роботі енергосистеми.

Досвід України показує, що розвідувальні операції можуть переходити у фазу прямих атак і саботажу критичної інфраструктури. Цілком імовірно, що подібна ескалація може торкнутися і Швеції. Уже сьогодні фіксується зростання кількості потенційних диверсій проти інфраструктури як у самій Швеції, так і в сусідніх країнах. Найвідомішими прикладами стали пошкодження підводних кабелів у Балтійському морі та вибухи на газопроводі *Nord Stream*. Також відбувалися акти фізичного саботажу та провокації проти систем зв'язку, водопостачання та енергопостачання. Наприклад, повідомлялося про польоти дронів поблизу шведських атомних електростанцій, а також про щоденні кібератаки на державні установи.

Загалом Швеція зазнає меншого впливу екстремальних погодних умов, таких як спека чи урагани, ніж багато інших країн світу. Проте очікувані кліматичні зміни все одно матимуть суттєві наслідки для функціонування шведського суспільства, зокрема в енергетичному та безпековому вимірах [38].

Таким чином, сучасні трансформації міжнародної безпекової системи засвідчили, що традиційні підходи до нейтралітету та позаблоковості більше не гарантують необхідного рівня захищеності. У контексті зростання взаємозалежності держав, глобалізації та появи багатовимірних загроз, таких як міжнародний тероризм, радикалізація, поширення зброї масового ураження та дестабілізаційні конфлікти, держави Балтійського регіону зіткнулися із потребою перегляду власних стратегій. Для Швеції це означало розуміння обмеженості традиційного підходу до безпеки й поступовий перехід до моделі активної взаємодії з партнерами та посилення регіональної обороноздатності.

Особливої ваги набули гібридні загрози, які поєднують військові, політичні, інформаційні та кібернетичні інструменти впливу. Швеція вже неодноразово стикалася з дезінформаційними кампаніями, кібератаками та

провокаціями в Балтійському морі, що продемонструвало необхідність комплексного зміцнення стійкості. Високий рівень стратегічної вразливості, зокрема в сфері критичної інфраструктури й інформаційного простору, став одним із ключових чинників перегляду шведської політики безпеки.

У цьому контексті важливим кроком стало посилення оборони острова Готланд - стратегічної точки контролю над Балтійським регіоном. Його ремілітаризація та розгортання додаткових підрозділів засвідчили усвідомлення Швецією потенційних ризиків, пов'язаних із зростанням військової активності в регіоні. Паралельно з цим, регулярні масштабні навчання, такі як Аугога, відіграли ключову роль у відпрацюванні реагування на широке коло сценаріїв - від кіберінцидентів до повномасштабних воєнних дій. Вони не лише підвищили оперативну готовність, але й зміцнили співпрацю Швеції з партнерами, що стало важливим інструментом у протидії новітнім загрозам.

Отже, у відповідь на динамічні й багатовимірні виклики безпеці в Балтійському регіоні Швеція сформувала нову модель дій, спрямовану на зміцнення національної обороноздатності, розвиток міжнародного партнерства та підвищення стійкості до гібридних впливів. Ці кроки підкреслюють еволюцію шведського підходу: від традиційного нейтралітету - до активної участі в системі колективної безпеки та готовності реагувати на сучасні загрози комплексно й проактивно.

2.2. Співпраця з НАТО та участь у колективних оборонних і міжнародних безпекових структурах

У XXI столітті Швеція поступово переглянула свою традиційну модель безпекової політики, поглиблюючи співпрацю з НАТО та зміцнюючи участь у міжнародних оборонних структурах. Зміни у регіональному безпековому середовищі, зокрема зростання ризиків у Балтійському регіоні, сприяли активізації шведської інтеграції у спільні оборонні механізми. Від партнерських форматів до повноправного членства, Швеція дедалі чіткіше позиціонує себе як

державу, що готова робити внесок у колективну оборону, міжнародні операції й розвиток сучасної архітектури безпеки.

Співпраця Швеції з НАТО активізувалася на початку 1990-х років. У 1992р. вона отримала статус спостерігача в Раді Північноатлантичного співробітництва (трансформована в Раду Євроатлантичного партнерства), у 1994р. - приєдналася до Програми “Партнерство заради миру” (ПЗМ), що суттєво розширило її військові та політичні контакти з Альянсом.

Водночас, після вступу Швеції до ЄС була порушена тема можливого приєднання країни до НАТО. Так, у 1996р. Прем’єр-міністр Швеції І.Карлссон заявив, що вступ до НАТО може розглядатися як одна з перспектив розвитку країни, а лідер Поміркованої партії К.Більдт зазначив, що його партія повністю підтримує вступ Швеції до Альянсу. Проте, далі таких заяв справа тоді не зрушила.

Швеція обмежилася лише поглибленням співпраці та використанням контактів з НАТО для посилення своєї участі в забезпеченні регіональної і глобальної безпеки та в миротворчій діяльності і кризовому врегулюванні.

До моменту вступу в НАТО Швеція була активним учасником миротворчих місій . Шведські Збройні Сили беруть участь у спільних навчаннях з військовими контингентами країн Альянсу. Їх реформування спрямоване в т.ч. на забезпечення сумісності систем озброєнь, управління, логістики тощо з арміями країн НАТО. Загалом, можна стверджувати, що протягом останнього десятиліття Швеція активно формує систему національної оборони, відповідну стандартам Альянсу.

У травні 2005р. Прем’єр-міністр Й.Перссон заявив, що Швеція не прагне приєднатися до НАТО, і питання вступу до Альянсу не є актуальним. У 2006р. аналогічну заяву зробив Міністр оборони М.Оденберг. Проте ситуація дещо змінилася з часом - внаслідок, зокрема, підвищення активності Росії в районі Арктики та збройного конфлікту в Грузії. Шведські ліберали та деякі інші політичні сили знову порушували тему приєднання [13].

Пряма співпраця з НАТО під час Холодної війни не вважалася політично можливою через політику нейтралітету. Однак після її завершення програма НАТО “Партнерство заради миру” , створена у 1994 році, стала прийнятним варіантом, що забезпечив основу для поєднання політики неприєднання та відкритої співпраці. У тому ж році міністр закордонних справ Швеції оголосив, що зовнішню політику країни більше не можна визначати як нейтральну, оскільки розпад Варшавського договору та Радянського Союзу усунув одну зі сторін біполярного конфлікту. У наступні місяці Швеція разом із Фінляндією приєдналася до програми партнерства.

Основною метою об'єднання було налагодження довготривалих та стабільних відносин безпеки між НАТО та країнами, що не входять до Альянсу. Для багатьох держав ця програма стала перехідним етапом на шляху до повноправного членства. Проте для Австрії, Фінляндії, Ірландії, Швеції та Швейцарії - традиційно нейтральних держав часів Холодної війни - програма радше слугувала інструментом модернізації оборонних сил за одночасного збереження класичних підходів до безпеки. До них належали підтримка прозорості, демократизації та участь у миротворчих операціях, санкціонованих ООН. Варто зазначити, що, не будучи членом НАТО, Швеція протягом багатьох років залишалася одним із найактивніших партнерів програми..

Особливістю шведського підходу є винятково високий рівень залучення країни до спільних оборонних проєктів з Альянсом. Наприклад, у 2008 році Швеція та Фінляндія стали єдиними державами - не членами НАТО, які взяли участь у ініціативі НАТО з управління Стратегічними авіап перевезеннями. Метою цього проєкту було спільне фінансування транспортних літаків, здатних перевозити військові сили та техніку в інтересах усіх учасників: десяти держав НАТО та двох партнерів. Якщо іншим країнам, що не входять до цієї дванадцятки, знадобиться використання літаків, це можливо лише за згодою всіх учасників SAC, включно зі Швецією. Такий підхід не суперечив політиці неприєднання, проте демонстрував готовність Швеції до глибшої участі у спільних оборонних зусиллях [25].

Рішення щодо набуття членства було ухвалене у контексті актуальної безпекової ситуації 2022 року, коли Російська Федерація розпочала повномасштабне вторгнення в Україну. Ця подія є однією з ключових для даного дослідження. Іншою визначальною подією стала анексія Росією українського Кримського півострова у лютому 2014 року.

У період між 2014 та 2022 роками в Швеції перебував при владі соціал-демократичний уряд. Водночас перша половина 2014 року, коли відбулася анексія Криму, характеризувалася діяльністю уряду правого спрямування. Історично соціал-демократична партія послідовно виступала за політику військового неприєднання Швеції до НАТО. Так, у зв'язку з подіями 2014 року тодішній прем'єр-міністр Стефан Левен заявив (у перекладі): *“Військовий нейтралітет Швеції добре служить нашій державі; Швеція не повинна прагнути вступу до НАТО”*. Попри цю позицію, соціал-демократичний уряд у 2022 році все ж ухвалив рішення підтримати вступ до Північноатлантичного альянсу. Після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну питання національної безпеки Швеції та необхідності посилення оборони набуло особливої актуальності. [55].

Проте після подання Швецією заявки на вступ до НАТО у травні 2022 року процес ратифікації її членства виявився тривалішим, ніж очікувалося, через позицію двох держав - Угорщини та Туреччини, які певний час блокували схвалення заявки. Основною причиною затримки з боку Туреччини стали політичні суперечності, пов'язані з діяльністю курдських організацій на території Швеції, зокрема Робітничої партії Курдистану (РПК), яку Анкара вважає терористичною. Турецький уряд вимагав від Стокгольма вжиття конкретних заходів - екстрадиції осіб, яких Туреччина підозрює у зв'язках із терористичними групами, а також посилення контролю над проявами політичного активізму курдської діаспори. Угорщина, своєю чергою, затримувала ратифікацію з політичних міркувань, використовуючи процес вступу Швеції як інструмент тиску в діалозі з Європейським Союзом, який критикував уряд Віктора Орбана за порушення принципів верховенства права.

Таким чином, позиція Анкари була зумовлена насамперед питаннями безпеки та внутрішньої політики, тоді як позиція Будапешта мала радше політичний та дипломатичний характер [51].

Зрештою, Туреччина погодилася підтримати вступ Швеції до НАТО після досягнення політичних домовленостей у межах тристороннього меморандуму, підписаного між Анкарою, Стокгольмом і Гельсінкі у 2022 році. Рішення стало можливим завдяки тому, що Швеція внесла зміни до свого антитерористичного законодавства, посилила співпрацю з Туреччиною у сфері безпеки та скасувала ембарго на експорт озброєнь. Крім того, важливу роль відіграли дипломатичні переговори за участю Генерального секретаря НАТО Єнса Столтенберга, який підтвердив, що Швеція «виконала всі свої зобов'язання перед Туреччиною» [24].

Президент Угорщини Тамаш Шуйок підписав 5 березня протокол про вступ Швеції до військового альянсу НАТО, усунувши останню перешкоду перед історичним кроком скандинавської країни, яка зберігала нейтралітет протягом двох світових воєн і “холодної» війни” [12].

Швеція є одним із ключових нових членів НАТО з точки зору географічного та промислового потенціалу. Вона володіє найдовшою береговою лінією серед країн Балтійського моря, що значно посилює контроль Альянсу над регіоном, який має критичне стратегічне значення. Крім того, шведський оборонно-промисловий комплекс, представлений компаніями Saab, Ericsson та іншими, є одним із найрозвиненіших у Європі. Його можливості у виробництві високотехнологічних систем озброєнь, зокрема винищувачів Gripen, систем радіоелектронної боротьби та зв'язку, створюють додану цінність для колективної оборонної спроможності НАТО.

Разом із тим, членство в Альянсі передбачає серйозну трансформацію оборонної стратегії Швеції. Якщо раніше основним орієнтиром політики безпеки була концепція “територіальної оборони”, то після вступу країна повинна інтегруватися у колективні оборонні структури та бути готовою до участі у спільних операціях за межами власної території. Це вимагає як

збільшення оборонного бюджету, так і посилення міжвідомчої координації, модернізації збройних сил та адаптації до процедур спільного планування НАТО. Таким чином, членство в Альянсі не лише гарантує безпеку, а й накладає нові зобов'язання, які потребують політичної волі та фінансових ресурсів для реалізації[50].

Будучи частиною НАТО, Швеція отримує доступ до можливостей співпраці для розвитку передових військових можливостей за зниженими витратами. Цей потенційний прогрес у військово-технічній сфері не лише посилює обороноздатність Швеції, але й зміцнює її загальну присутність та потенціал стримування в Арктиці та Балтії, і таким чином сприяє подальшому зміцненню її відчуття національної безпеки.

Більше того, стратегічне значення Швеції в Арктиці, яке характеризується її ключовими активами, такими як найбільший у Європі об'єкт видобутку залізної руди, швидкозростаюча кількість центрів обробки даних та головний космічний центр ЄС, підкреслює важливість забезпечення стабільності та безпеки в регіоні. Тому посилення можливостей раннього виявлення та стримування потенційних ворожих дій стане необхідним для підтримки соціально-політичної стабільності та економічного зростання в найпівнічніших регіонах країни. Хоча членство в НАТО може не повністю вирішити весь спектр стратегічних вразливостей Швеції на Півночі чи деінде, воно, тим не менш, значно перешкоджатиме ворожим намірам щодо Швеції та, отже, зробить відчутний внесок у загальне покращення регіональної безпеки та стабільності; перспектива, яка, безумовно, допоможе уряду закріпити довгострокові зобов'язання іноземних інвесторів щодо зростання стратегічних галузей промисловості Швеції.

У тому ж дусі, перебування в НАТО дозволить Стокгольму краще протистояти гібридним загрозам Росії та реагувати на них та/або ретельно перевіряти інвестиційні ініціативи Китаю в регіоні та навколо нього у тісній співпраці з його балтійськими та скандинавськими партнерами; можливість,

яка, безумовно, не втрачається з поля зору шведських стратегічних мислителів [39].

Водночас, попри значний потенціал, експерти наголошують, що для повної інтеграції до структури НАТО Швеції необхідно оптимізувати оборонну інфраструктуру та підвищити рівень готовності сил швидкого реагування [50].

Країна задекларувала намір брати участь у всіх трьох основних завданнях Альянсу - стримуванні та обороні, управлінні кризами та кооперативній безпеці, відповідно до комплексного, "360-градусного" підходу НАТО. Щодо першого напрямку - стримування та оборони - Стокгольм висловив готовність зміцнювати східний фланг Альянсу, долучатися до повітряного патрулювання в Балтійському, Ісландському та Чорноморському регіонах, а також до посилення постійних морських груп НАТО (SNMG1) і групи протимінної оборони (SNMCMG1).

Відповідно до рекомендацій Збройних сил Швеції, наданих у жовтні 2022 року, пріоритетом у межах стримування та оборони має бути внесок у сили швидкого реагування Альянсу. Водночас наголошується, що ці амбіції повинні узгоджуватися з реальними військовими можливостями країни та часом, необхідним для їх розвитку. Тому участь Швеції в діяльності НАТО може мати постійний, тимчасовий або періодичний характер. Через відносно невеликі масштаби сухопутних військ, імовірно, що участь країни у наземних операціях Альянсу буде обмеженою.

У сфері управління кризами шведські Збройні сили пропонують віддавати пріоритет участі в операціях НАТО перед місіями ООН. Наразі Швеція підтримує близько 100 військовослужбовців у складі міжнародних операцій, зокрема в Косово як частина місії KFOR. Крім того, Стокгольм відіграє активну роль у співпраці НАТО з партнерами та значно долучається до підтримки України - як на двосторонньому рівні, так і через багатосторонні ініціативи. За офіційними даними, Швеція вже зобов'язалася надати Києву допомогу на суму понад 2,2 млрд євро, з яких понад 1,8 млрд євро становить військова підтримка [36].

Швеція уклала угоду про безпекову співпрацю з Україною 31 травня 2024 року, підкресливши свою готовність як військово-цивільному партнеру у регіоні. Україна отримує від Швеції підтримку не лише в рамках оборонних заходів, але й у відбудові державних інститутів та підготовці до майбутнього членства у НАТО і ЄС. Це рішення відображає нову шведську стратегію - активну участь у євро-атлантичній безпеці та готовність здійснювати практичні дії на міжнародному рівні [15].

У 2024 році НАТО провело масштабні навчання *Steadfast Defender 2024*, які стали одними з найбільших військових маневрів у Європі після холодної війни — за участю приблизно 90 000 військовослужбовців із 31 країни-члена НАТО та Швеції як партнера альянсу.

Участь Швеції у навчаннях *Steadfast Defender 2024* стала важливим кроком у поглибленні її практичної співпраці з НАТО. Маневри, що відбулися на території кількох європейських держав і стали найбільшими за останні десятиліття, були спрямовані на перевірку здатності Альянсу швидко реагувати на потенційні загрози у європейському регіоні. Для Швеції, яка перебувала на завершальному етапі процесу вступу до НАТО, ці навчання стали ключовим інструментом адаптації збройних сил до стандартів Альянсу, налагодження взаємодії у сфері командування, логістики та планування операцій. Така активна участь відображає перехід країни від традиційного нейтралітету до політики колективної оборони, що базується на спільній відповідальності за безпеку Північної Європи [7].

Швеція демонструє багатовекторний підхід до участі в колективних безпекових структурах, поєднуючи активну участь у цивільних та кризових місіях із обережністю щодо військових операцій. У рамках Політики безпеки та оборони ЄС Швеція активно залучається до миротворчих і гуманітарних місій, програм розвитку спроможностей та цивільного управління кризами, одночасно уникаючи прямих бойових завдань у складі мультинаціональних сил. Такий підхід підкреслює прагнення країни зберігати стратегічну автономію та

мінімізувати військові ризики, водночас роблячи внесок у регіональну та європейську безпеку.

Водночас Швеція підтримує тісну співпрацю з НАТО та регіональними ініціативами у Північній Європі, такими як NORDEFSCO. Через ці платформи країна забезпечує сумісність своїх сил із партнерами, бере участь у спільних навчаннях і обмінах розвідданими, а також підтримує стандарти оперативної взаємодії. Така стратегія дозволяє Швеції бути надійним партнером у забезпеченні безпеки Балтійського регіону, одночасно поєднуючи власну оборонну автономію з активною участю у міжнародних безпекових структурах.

Попри активну участь у міжнародних безпекових структурах, Швеція стикається з низкою викликів, які обмежують її здатність брати на себе повноцінну оборонну роль у ЄС. Серед ключових проблем — необхідність балансувати між традиційним нейтралітетом та сучасними вимогами колективної безпеки, а також обмежені ресурси для участі у багатонаціональних військових операціях. Водночас стаття зазначає, що стратегічна гнучкість і поєднання цивільних та військових інструментів дозволяють Швеції залишатися надійним партнером для ЄС та НАТО, зберігаючи при цьому власну оборонну автономію та можливість швидко адаптуватися до нових загроз у регіоні Балтійського моря[61].

Країна є активним учасником NORDEFSCO - північноєвропейської оборонної структури, що об'єднує Швецію, Данію, Норвегію, Фінляндію та Ісландію. Ця організація спрямована на підвищення оборонних спроможностей країн-учасниць, розвиток сумісності їхніх збройних сил та координацію дій у разі регіональних криз. Для Швеції NORDEFSCO є важливою платформою для зміцнення регіональної безпеки, участі у спільних навчаннях та проєктах, а також оптимізації ресурсів через координацію закупівель, логістики та оборонних технологій.

У рамках співпраці Швеція використовує організацію як платформу для поглиблення регіональної безпеки та кіберзахисту. Країни-учасниці реалізують спільні проєкти з кібероборони та захисту критичної інфраструктури, що

дозволяє ефективно протидіяти сучасним гібридним загрозам. Крім того, Швеція бере участь у координації спільних закупівель озброєння та матеріально-технічного забезпечення, що оптимізує ресурси та підвищує оборонну здатність країн-учасниць.

Об'єднання також слугує важливим інструментом гармонізації національної та регіональної безпекової політики Швеції. Після вступу Швеції та Фінляндії до НАТО характер співпраці змістився в бік інтеграції в ширший трансатлантичний контекст. Це дозволяє Швеції одночасно зберігати національну оборонну автономію та ефективно брати участь у колективній безпеці, підтримуючи стабільність Балтійського регіону та Північної Європи загалом.

Протягом останніх років Швеція з активними партнерами в NORDEFSCO реалізувала низку спільних навчань і проєктів, спрямованих на підвищення оперативної готовності та сумісності збройних сил регіону. Зокрема, у 2025 році під егідою NORDEFSCO була підписана угода про спільне використання повітряного простору між країнами-учасницями, що дозволяє швидко перекидання сил і засобів між країнами Північної Європи. Крім того, під контролем Швеції та її північних сусідів реалізовано спільний контракт на довгохвильові комунікаційні системи між Швецією і Фінляндією - це перша така тристороння угода в рамках NORDEFSCO. Разом ці приклади демонструють, що Швеція не тільки бере участь у колективних безпекових структурах на політично-стратегічному рівні, але й впроваджує практичні механізми взаємодії - військові мобільні коридори, спільна логістика, стандарти озброєння - що зміцнюють її ролі як регіонального партнера та підвищують оборонну здатність Північної Європи [31].

Підсумовуючи, у XXI столітті Швеція здійснила глибоку трансформацію своєї безпекової політики, поступово відходячи від традиційної моделі нейтралітету та позаблоковості. Зміни у безпековому середовищі Європи, особливо зростання загроз у Балтійському регіоні та ескалація російсько-українського конфлікту, зумовили необхідність переосмислення

підходів до оборони. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році стало ключовим каталізатором ухвалення рішення щодо вступу Швеції до НАТО, оскільки стало очевидним, що сучасні загрози вимагають колективних гарантій безпеки та доступу до ширших оборонних спроможностей. У цьому контексті Швеція значно активізувала інтеграцію у спільні механізми Альянсу, системно посилюючи свою участь у міжнародних оборонних структурах.

Особливістю шведського підходу є високий рівень залучення до спільних проєктів НАТО, включно з розвитком оперативної сумісності, кіберзахисту, модернізації збройних сил та планування регіональної оборони. Членство в Альянсі відкриває для країни доступ до передових військових технологій, інтегрованості та спільних оборонних ініціатив за відносно нижчих витрат, водночас вимагаючи суттєвої трансформації національної оборонної стратегії. Показовим прикладом практичної інтеграції стали навчання Steadfast Defender 2024, під час яких Швеція підтвердила готовність діяти у рамках колективної оборони та зміцнювати східний фланг НАТО. Аналіз участі Швеції у колективних безпекових структурах показує, що країна обирає стратегічно збалансований підхід.

Водночас перед Швецією залишаються виклики: балансування між традиційним нейтралітетом і сучасними вимогами колективної оборони, а також обмежені ресурси для участі у багатонаціональних військових операціях. Проте її стратегічна гнучкість, здатність використовувати як цивільні, так і військові інструменти безпеки, а також активна участь у навчаннях і обмінах досвідом із партнерами роблять Швецію надійним і передбачуваним партнером у міжнародному безпековому середовищі.

Це свідчить, що шведська безпекова політика є сучасною і адаптивною: вона зберігає національні пріоритети, водночас інтегруючись у міжнародні структури, що дозволяє ефективно реагувати на нові загрози, включаючи гібридні, кібернетичні та регіональні конфлікти. Швеція демонструє модель, де поміркованість і активна співпраця з партнерами доповнюють одна одну, забезпечуючи комплексну безпекову позицію держави.

РОЗДІЛ III

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ШВЕЦІЇ У БЕЗПЕКОВОМУ КОНТЕКСТІ

3.1. Посилення глобальної ролі Швеції у сфері безпеки та миротворчості

Безпека традиційно займає важливе місце у шведській державній політиці та суспільному дискурсі, формуючи підґрунтя для активної міжнародної участі країни. Шведи розглядають мир, стабільність та захист прав людини як ключові елементи власної національної ідентичності, що стимулює їхню участь у миротворчих ініціативах і глобальних безпекових проєктах.

Швеція прагне посилювати власну безпеку у співпраці з союзниками, оскільки значна частина шведів (66%) сумнівається у спроможності країни самостійно захиститися у разі російського нападу. Попри відчуття вразливості, майже 47% громадян і надалі вважають, що національна оборона має залишатися передусім внутрішнім завданням. Водночас саме у Швеції зафіксовано найвищий рівень довіри до обороноздатності ЄС без підтримки США серед усіх держав-членів - 38%. При цьому більшість респондентів (54%) підтримує зменшення залежності від Сполучених Штатів.

У контексті тривалої традиції шведського нейтралітету суспільство загалом віддає перевагу підтриманню миру немілітарними засобами. Лише близько 45% виступають за створення Армії ЄС, що помітно нижче, ніж у Франції (56%) чи Польщі (54%). Щодо потенційного лідерства в сфері безпеки ЄС, респонденти найчастіше називають тандем Німеччини, Франції та Польщі або ж окреме лідерство Німеччини (21%), хоча майже третина опитаних не має визначеної позиції [27].

У контексті “миролюбного нейтралітету” Швеції доречно нагадати, що саме шведський дипломат Д.Хаммаршельд, обраний після Другої світової війни Генеральним секретарем ООН, одним із перших ініціював використання

міжнародних миротворчих контингентів для врегулювання кризових ситуацій в різних регіонах світу. Ця ідея Д.Хаммаршельда стала однією з головних складових зовнішньополітичної доктрини Стокгольма. Швеція традиційно бере участь у багатьох миротворчих місіях під егідою ООН, а плеяда шведських політиків (О.Пальме, Р.Екеус, Х.Блікс, Я.Еліассон, К.Більдт) зіграли помітну роль у встановленні миру та безпеки в різних країнах у рамках відповідних місій цієї та інших міжнародних організацій. Під егідою ООН шведські військові спостерігачі, поліцейські та військові контингенти брали участь у місіях на Близькому Сході, у країнах Африки, в Індії і Пакистані, в Косово, в Тимор-Лешті і Грузії, у спеціальних політичних місіях ООН та операціях з побудови миру в Афганістані, Іраку і Сьєрра-Леоне. Не менш значимою є участь Швеції в місіях європейських структур: в операціях і місіях ЄС у Боснії і Герцеговині, Конго, провінції Ачех і на Палестинських територіях, в операціях ОБСЄ на Балканах і в Таджикистані, де працював шведський цивільний персонал. Активною участю в миротворчих місіях Швеція заслужила, щоб її називали “світовим миротворцем”, “моральною наддержавою”, “сумлінням світу”[13].

У 1995 році, під час завершальної фази війни в Боснії і Герцеговині, світ став свідком трагічних подій - зокрема, масового вбивства у Сребрениці, де сербські війська знищили понад вісім тисяч боснійських мусульман. Ці події виявили безсилля миротворчих місій ООН, зокрема операції UNPROFOR, яка не змогла запобігти гуманітарній катастрофі. Для Швеції, чиї військові брали участь у складі контингенту ООН, боснійська трагедія стала серйозним випробуванням її традиційного підходу до нейтралітету та миротворчості. Вона поставила питання: чи може держава, що ототожнює себе з миром і гуманізмом, залишатися нейтральною, коли мир потребує захисту силою?

На той момент Швеція не брала участі у війнах майже 200 років. Протягом тривалого періоду політики неприєднання та озброєного нейтралітету держава плекала образ “мирної нації” - країни, яка не лише живе у мирі, але й активно сприяє його підтримці. У період «холодної війни» ідеал шведського

солдата ототожнювався з образом захисника-нейтрала, головною метою якого є оборона, а не напад. Водночас, це не означало пасивності у зовнішній політиці: Швеція активно просувала власні гуманітарні ініціативи, позиціонуючи себе як “моральну наддержаву”

З 1950-х років Швеція стала одним із найактивніших учасників миротворчих операцій ООН, входячи до «сімки» держав, що здійснювали найбільший внесок у міжнародне миротворення. Саме миротворчість разом із принципом нейтралітету стала важливим елементом формування національної ідентичності країни як військового актора. Образ «миротворця» у шведському суспільстві набув символічного значення — він уособлював гуманізм, прогресивні цінності та антивоєнний світогляд. Навіть у рекламних кампаніях шведських збройних сил 2010-х років саме миротворець, а не воїн, подавався як ідеальний образ солдата.

Однак, починаючи з середини 1990-х років, участь Швеції у миротворчих операціях зміцнення миру істотно зростає. На відміну від класичного миротворення, *peace-enforcement* передбачає застосування сили для забезпечення миру, що значно ближче до традиційного ведення бойових дій.

З 1993 по 1995 рр. Швеція брала участь у місії ООН UNPROFOR у Боснії. Проте в грудні 1995 року цю операцію замінила місія НАТО IFOR, яка мала мандат на застосування сили. Прийнявши рішення про участь у IFOR, Швеція вперше відправила свої війська до операції з мирозмушення під командуванням НАТО, у межах реального бойового контексту. Цей крок став радикальним зламом у політиці використання сили: перехід від миротворення до силового втручання, а також зміна підпорядкування від ООН до НАТО позначили нову фазу в зовнішній політиці Швеції.

Події 1995 року стали поворотним моментом у військовій історії Швеції, що передувало переходу до так званої «постнаціональної оборони». Дослідниця Кронсель А. додає, що саме в цей період “кредо нейтралітету” — як особливий стан свідомості — вперше було поставлено під сумнів.

Зміна формату участі - від UNPROFOR до IFOR, від мандату ООН до підпорядкування НАТО, від миротворення до мирозмушення — викликала широку суспільну дискусію в самій Швеції щодо того, якою має бути роль її військових за кордоном. Таким чином, 1995 рік став рідкісним моментом, коли питання військового насильства опинилося у центрі публічного обговорення, що мало довготривалі наслідки для формування безпекової доктрини країни [52].

Рішення про військову активність стало реакцією як на міжнародні, так і на внутрішньополітичні фактори. На початку XXI століття виклики, пов'язані з поширенням зброї масового ураження, тероризмом, організованою злочинністю та регіональними конфліктами, дедалі більше впливали на шведську політику нейтралітету. Країна почала розглядати запобігання гуманітарним кризам і управління конфліктами як невід'ємні глобальні обов'язки, що водночас зміцнюють її власну безпеку.

Країна послідовно підтримує ініціативи, спрямовані на подолання глобальної нерівності, розвиток освіти, охорони здоров'я та сталого економічного зростання у країнах, що розвиваються. Особливу увагу Швеція приділяє співпраці з державами Африки, з якими вона вибудувала тісні партнерські зв'язки. Завдяки своїй тривалій підтримці африканських визвольних рухів у XX столітті, зокрема під час боротьби Південної Африки та Мозамбіку за незалежність, Швеція здобула значну повагу на континенті. Така діяльність сприяла формуванню позитивного міжнародного іміджу Швеції як держави, що послідовно відстоює цінності демократії, прав людини та соціальної справедливості [42].

Швеція була одним із основних учасників миротворчої місії ООН у Малі, розгорнувши батальйон чисельністю 252 особи, серед яких 25 жінок. Цей контингент виконував завдання з підтримки стабільності, захисту цивільного населення та сприяння відновленню державного контролю в північних регіонах країни, зокрема в Тімбукту. У рамках місії Швеція також здійснювала спільне навчання з Фінляндією через команду NORDEFMO Mobile Training Team, що

базувалася в Тімбукту та мала на меті підвищення кваліфікації сил інших країн, залучених до місії [46]

Проте в 2022 році Швеція оголосила про достроковий виведення свого контингенту з Малі, запланувавши завершити виведення до червня 2023 року. Це рішення було прийнято на фоні зміни політичної ситуації в країні та зростаючого впливу російської приватної військової компанії Wagner Group [17].

У період між 1993 та 1999 роками Швеція взяла активну участь у миротворчих операціях на Балканах, розгорнувши 13 механізованих батальйонів у складі місій ООН та НАТО - UNPROFOR, IFOR і SFOR. Перший шведський батальйон (BA01) було направлено до міста Тузла на північному сході Боснії у вересні 1993 року, а останній — BA99 — був розформований наприкінці 1999 року, хоча деякі допоміжні функції продовжували діяти в регіоні.

Загалом у 1990-х роках у миротворчих місіях у Боснії взяли участь понад 7 000 шведських військовослужбовців - чоловіків і жінок, що свідчить про суттєвий внесок Швеції у стабілізацію ситуації в регіоні. Ця участь не лише підкреслила прагнення держави підтримувати мир та безпеку в Європі, але й сприяла зміцненню її міжнародного авторитету як надійного партнера у миротворчих операціях [18].

Сьогодні Швеція є найбільшим двостороннім донором для Боснії і Герцеговини у сфері розвитку та відбудови. Війна в Боснії стала для шведського суспільства предметом глибокої стурбованості й морального обов'язку допомогти постраждалому населенню. У 1990-х роках численні некомерційні та громадські організації Швеції почали надавати гуманітарну допомогу жертвам конфлікту - постачали ліки, продовольство, засоби першої необхідності. Частина з них і досі працює в країні, зосереджуючись на питаннях відновлення інфраструктури, захисту прав людини та підтримки демократичних інституцій.

Щорічний обсяг шведської допомоги Боснії і Герцеговині становить близько 30 мільйонів євро, з яких майже половина спрямовується на підтримку

повернення національних меншин у межах так званих Інтегрованих територіальних програм. Ці програми передбачають не лише відбудову житла, а й комплексну підтримку місцевих громад - допомогу у працевлаштуванні, розвитку малого бізнесу та соціальній інтеграції [57].

Узагальнюючи, слід підкреслити, що питання безпеки для Швеції є не просто напрямом зовнішньої політики, а невід'ємною складовою національної моделі розвитку. Шведське суспільство традиційно надає пріоритет цінностям миру, стабільності та міжнародної відповідальності, що зумовлює активну участь держави в системах колективної безпеки, гуманітарних місіях та миротворчих операціях. Така орієнтація не лише підсилює глобальний авторитет Швеції як "моральної держави", а й забезпечує їй практичні інструменти впливу в міжнародних відносинах.

Додатково сучасні виклики - від гібридних загроз до кібератак та зростання військової напруги в Європі - посилили потребу в міжнародній координації та партнерствах. Швеція відповідає на ці виклики шляхом розширення оборонного співробітництва, збільшення внеску в миротворчі операції та підтримки глобальних ініціатив зі зміцнення демократичних інститутів. Це доводить, що прагнення до миру та безпеки є не лише частиною її політичної традиції, а й важливим інструментом забезпечення її національних інтересів у XXI столітті.

Миротворча діяльність Швеції в Малі та на Балканах демонструє її відданість принципам міжнародного права та стабільності. Незважаючи на виклики та зміни в політичній ситуації, Швеція продовжує активно сприяти підтримці миру та безпеки на міжнародній арені.

Швеція є найбільшим двостороннім донором розвитку для Боснії і Герцеговини. Після війни 1990-х років вона активно підтримує процес відновлення країни, зокрема через гуманітарні та демократичні ініціативи. Щороку Швеція надає близько 30 млн євро допомоги, значна частина якої спрямовується на повернення меншин і реконструкцію житла в межах Інтегрованих територіальних програм. Ці програми охоплюють не лише

відбудову, а й соціально-економічну підтримку місцевих громад, що свідчить про довгостроковий і всеосяжний підхід Швеції до післявоєнного розвитку Боснії.

3.2. Пріоритети зовнішньої політики у контексті нових викликів та загроз (кібербезпека, енергетична та кліматична безпека)

Нинішній етап трансформації зовнішньої політики Швеції характеризується переорієнтацією на безпековий вимір та адаптацією до нових геополітичних викликів. На тлі зростання загрози з боку Росії, енергетичної нестабільності та зміни балансу сил у Європі шведський уряд формує більш прагматичну та національно орієнтовану зовнішню політику. Після тривалого періоду нейтралітету Швеція зосереджується на зміцненні власного оборонного потенціалу, поглибленні регіональної співпраці та інтеграції в євроатлантичні структури, що стало одним із ключових напрямів політики уряду після 2022 року. Такий підхід дозволяє країні активніше реагувати на виклики, пов'язані зі зміною архітектури безпеки у Північній Європі та Балтійському регіоні.

Важливе місце в зовнішньополітичних пріоритетах Швеції займає посилення європейської єдності та стійкості. Під час головування в Раді ЄС у 2023 році уряд визначив серед ключових тем безпеку, енергетику, кліматичні зміни та зміцнення ролі ЄС у світі. Це відображає прагнення Швеції сприяти формуванню більш ефективної та здатної до реагування Європи, яка може протистояти як військовим, так і гібридним загрозам. Одночасно країна демонструє більш стриманий підхід до глобальних гуманітарних ініціатив, зменшуючи обсяги фінансування політики розвитку, що свідчить про фокусування ресурсів на найбільш критичних напрямках зовнішньої та безпекової політики.

Загалом сучасна зовнішня політика Швеції формується під впливом прагнення збалансувати національні інтереси, союзницькі зобов'язання та необхідність зміцнювати стійкість у контексті нових загроз. Країна прагне

поєднати активну участь у міжнародних безпекових структурах із послідовним зміцненням внутрішньої спроможності протидіяти кризам, що відповідає як сучасним викликам, так і традиціям шведської моделі «загального захисту»[26].

Останнім часом Швеція виступає конструктивним партнером у зміцненні потенціалу ЄС у сфері кризового управління та у вжитті заходів для підвищення стійкості європейських суспільств у несприятливих умовах, включно зі стихійними лихами, терористичними атаками та навіть збройними конфліктами. Такий підхід відповідає традиційній шведській доктрині «тотальної оборони».

Попри те, що уряди Швеції за різного політичного керівництва готові брати активну участь у Спільній зовнішній та безпековій політиці ЄС, ця участь завжди ґрунтувалася на переконанні, що співпраця має залишатися міжурядовою. Ця позиція збереглася навіть після ухвалення Лісабонського договору 2009 року, який суттєво удосконалив механізми функціонування CFSP і посилив зовнішню присутність ЄС через зміцнення інституту Верховного представника.

У цьому контексті кроки в напрямі глибшої інтеграції, які підтримували деякі держави-члени, наприклад, створення для ЄС незалежних військових спроможностей, у Швеції сприймалися скептично. Так само насторожено країна ставилася до ініціатив із посилення стратегічної автономії ЄС. Водночас у 2017 році Швеція вирішила приєднатися до Постійного структурованого співробітництва, хоча уряд соціал-демократів не прагнув брати участь у більш ніж декількох проєктах і наполягав на залученні до них третіх країн.

Ця обережність пояснюється кількома факторами: глибокою стратегічною амбівалентністю, складними структурами власності у шведській оборонній промисловості, скептицизмом колишньої партії-коаліціанта уряду - Партії зелених, а також відвертою ворожістю до європейського оборонного виміру з боку нинішньої партії-партнера - Лівої партії.

В останні роки внутрішня згуртованість ЄС та його здатність діяти у сфері зовнішньої та безпекової політики були поставлені на випробування. Зіткнувшись із дедалі більш авторитарним та самовпевненим Китаєм, уряд

Швеції підтримав стратегію ЄС щодо вирівнювання економічних умов через (тепер призупинену) Всеосяжну інвестиційну угоду, а також прагнення до співпраці у питаннях зміни клімату, «зеленої» трансформації та досягнення вуглецевої нейтральності. Водночас Швеція послідовно відстоювала європейські інтереси у відносинах із Китаєм, зокрема через механізм перевірки іноземних інвестицій та розробку інструменту протидії примусу.

Крім того, Швеція підтримала створення Глобального режиму ЄС із прав людини у грудні 2020 року, а вже у березні 2021 року були запроваджені санкції проти китайських посадовців за порушення прав людини у Сіньцзяні.

У війні проти України Швеція діяла спільно з інституціями ЄС та іншими державами-членами, формуючи єдину позицію щодо засудження російського вторгнення та розширення санкційного тиску. Очевидно, що у цьому конфлікті Швеція розуміє важливість демонстрації єдиної європейської позиції проти Росії. Війна також вплинула на шведське сприйняття ЄС як безпекового актора, оскільки сприяла визнанню його ролі в новій європейській безпековій архітектурі та у протидії немілітарним формам загроз [21].

У сучасному світі інформаційна сфера перетворилася на повноцінне поле боротьби, де пропаганда, кібероперації та дезінформаційні кампанії використовуються для впливу на політику, суспільні настрої та безпеку держав, включно зі Швецією. Розвиток цифрових технологій полегшив поширення маніпуляцій, а соціальні мережі стали ключовим простором для атак, здатних підірвати довіру до інституцій і провокувати внутрішню нестабільність. У таких умовах стійкість до інформаційних загроз, захист кіберінфраструктури та підвищення медіаграмотності набувають особливої стратегічної ваги.

Вільний обіг інформації в інтернеті дедалі частіше використовується у шкідливих цілях. Одним із ключових викликів стає питання про те, як демократичні інститути та процеси можуть захиститися від інформаційного впливу ворожих акторів, не вдаючись при цьому до надмірних обмежень свободи слова та доступу до інформації. Держави, зокрема Китай і Росія, а

також екстремістські угруповання, мережі та окремі індивіди активно застосовують інтернет і соціальні платформи для поширення пропаганди та дезінформації. Крім того, алгоритми та штучний інтелект, які фільтрують або генерують інформаційний контент, потенційно здатні посилювати політичну поляризацію та негативно впливати на перебіг конфліктів як усередині держав, так і на міжнародному рівні[32].

Досвід Швеції у сфері протидії дезінформації значною мірою формувався під впливом російських кібер- та інформаційних операцій у регіоні. Після кібератак на Естонію у 2007 році, російсько-грузинського конфлікту 2008 року та, особливо, подій, що передували окупації Криму у 2014 році, шведський уряд почав системно оцінювати ризики інформаційного впливу на національну безпеку. Аналіз, проведений Шведським агентством цивільного захисту, підтвердив існування організованої дезінформаційної кампанії, спрямованої на вплив на шведський медіапростір та систему кризового управління. Це стало поворотним моментом, після якого уряд переглянув підходи до оборонного планування та почав відновлювати елементи національної оборони.

У межах оновленої стратегії захисту у 2016 році MSB було офіційно уповноважено розбудовувати спроможності з виявлення та протидії іноземному інформаційному впливу. Цей напрям уже розвивався з 2014 року, але отримав інституційне закріплення. Подальші події підтвердили необхідність таких заходів. У 2021–2022 роках Швеція стала мішенню масштабної дезінформаційної атаки, коли іноземні медіа поширили неправдиві твердження про те, що шведські соціальні служби нібито викрадають дітей мусульманських родин. Кампанія швидко охопила соціальні мережі, спричинивши хвилю протестів та суттєве загострення суспільної напруги, особливо серед мігрантських громад.

У відповідь новостворене Шведське агентство психологічного захисту, яке на той момент існувало лише два місяці, обрало стратегію максимальної прозорості. Агентство публічно повідомило про характер дезінформаційної кампанії, її походження та можливі наслідки, що дозволило посилити

обізнаність суспільства й повернути контроль над інформаційним простором. Після цього ЗМІ розпочали розслідування джерел кампанії, а частина організаторів протестів відкрито відмежувалася від неправдивих наративів. Узгоджена реакція державних інституцій, зокрема Шведського інституту, сприяла поступовому відновленню довіри та корекції інформації як у внутрішньому, так і міжнародному медіапросторі [37].

У грудні 2020 року уряд Швеції оголосив про створення Національного центру з кіберзахисту, визнавши масштабність і зростаючу складність кіберзагроз в умовах цифровізації суспільства. Нову інституцію було сформовано у співпраці чотирьох ключових структур: Радіотехнічної служби оборони, Збройних сил Швеції, Агентства цивільних надзвичайних ситуацій та Служби безпеки. Їхнім завданням стало посилення спроможності держави запобігати, виявляти та ефективно реагувати на кіберінциденти.

Центр кіберзахисту задуманий як національна платформа для співпраці та обміну інформацією між державними інституціями та приватними структурами. Його основними функціями є координація реагування на кібератаки, надання консультацій щодо ризиків і вразливостей, а також підтримка як органів влади, так і бізнесу у сфері підвищення кіберстійкості. Планується, що діяльність центру поступово розвиватиметься у 2021–2023 роках, після чого уряд ухвалить рішення щодо його подальшої організації та пріоритетів.

Міністр оборони Петер Хультквіст зазначив, що "цифровізований світ, у якому ми живемо, вимагає від нас вжиття ефективніших заходів для покращення нашої загальної здатності захищати Швецію та шведські інтереси".

Основною метою NCSC є координація з державними та приватними акторами для запобігання, виявлення та управління кібернападами та іншими інцидентами в ІТ-системах. Центр також слугуватиме національною платформою для співпраці та обміну інформацією між різними організаціями у сфері кібербезпеки [48].

У Швеції спільнота професійних фактчекерів та активних учасників антикризових кампаній проти дезінформації залишається відносно невеликою.

Це частково пояснюється тим, що шведське суспільство загалом має високий рівень медіаграмотності та критично ставиться до гучних або маніпулятивних заяв у соціальних мережах. Попри це, найбільш впливові організації та ініціативи, що займаються протидією дезінформації, активно співпрацюють із державними структурами, ЗМІ та дослідницькими інститутами.

Водночас зростання загроз, пов'язаних із гібридними операціями та іноземними інформаційними впливами, робить питання інформаційної безпеки дедалі актуальнішим для Швеції. Уряд і профільні агенції - зокрема Шведське агентство з психологічного захисту - підсилюють механізми моніторингу, аналізу та швидкого реагування на дезінформаційні кампанії, спрямовані на підрив демократичних процесів і громадської довіри. Зокрема, особливу увагу приділено інформаційним операціям Росії, які активізувалися після вступу Швеції до НАТО та в період зростання регіональної напруги у Балтійському регіоні [28].

У вересні 2025 року уряд Швеції презентував новий пакет оборонних інвестицій, який отримав назву “Defence investments for a stronger Sweden”. Він став логічною відповіддю на зміну безпекового середовища в Європі після повномасштабної агресії Росії проти України та загострення регіональної нестабільності. В урядовому документі прямо підкреслюється, що рівень загроз для країни є «серйознішим, ніж протягом кількох десятиліть», а отже, потребує системного нарощування обороноздатності.

Бюджетні параметри нової програми засвідчують безпрецедентний масштаб цих змін. Уже у 2026 році витрати на оборону зростуть на 26,6 млрд шведських крон (приблизно на 18% у порівнянні з 2025 р.), що дозволить досягти рівня 2,8% ВВП. Уряд планує подальше нарощування оборонних витрат до 3,1% ВВП у найближчі роки та до 3,5% ВВП до 2030 року, що відповідає й навіть перевищує цільові показники НАТО (Government Offices of Sweden, 2025). Це є принципово новим етапом для Швеції, яка історично дотримувалася політики військового нейтралітету, але нині позиціонує себе як активного члена євроатлантичної системи безпеки.

Окрім фінансового аспекту, уряд підкреслив важливість кадрового та технологічного зміцнення збройних сил. Планується підвищення соціальних виплат для призовників і курсантів, що має зробити службу у війську більш привабливою та забезпечити достатній рівень комплектування армії. Значна частина інвестицій буде спрямована на модернізацію озброєнь і критичної інфраструктури: закупівлю бойової техніки, ракетних систем, кораблів для ВМС та транспортної авіації. Такий підхід свідчить про комплексний характер реформи, яка поєднує економічні, соціальні й технологічні елементи [34].

Стратегічний підхід уряду до військової оборони полягає у швидкому нарощуванні військового потенціалу та створенні військових частин з необхідними матеріалами, особовим складом та скоординованою підготовкою для задоволення потреб поточної геополітичної ситуації [30].

Таким чином, нові оборонні інвестиції формують основу довгострокової стратегії зміцнення національної та регіональної безпеки Швеції. Вони демонструють перехід від традиційного образу «моральної держави», що акцентувала на дипломатії та посередництві, до ролі повноцінного актора військово-політичного альянсу. Це поєднання моральних цінностей і практичних оборонних зобов'язань відображає нову логіку шведської зовнішньої політики в умовах зростання глобальних і регіональних загроз [34].

Питання зміни клімату дедалі частіше розглядається не лише як екологічний виклик, а як серйозний фактор безпеки, що безпосередньо стосується роботи збройних сил. Дослідження показують, що армії по всьому світу вже відчувають наслідки глобального потепління: екстремальні погодні явища, підвищення температур і рівня моря пошкоджують військову інфраструктуру, ускладнюють підготовку та знижують боєготовність. Одночасно клімат змінює геополітичне середовище, підсилює міграційні та економічні кризи, що впливає на характер військових операцій і стратегічне планування [54].

У найближчі десятиліття Швеція зіткнеться з посиленням спектра безпекових ризиків, спричинених зміною клімату. Значна частина цих викликів

походить із-за кордону, однак підвищення температур, нерегулярні опади та зростання кількості екстремальних погодних явищ можуть створювати додаткове навантаження і на внутрішні системи - зокрема військову інфраструктуру, енергетику та економіку. Зовнішні ризики включають потенційно агресивні дії Росії та Китаю в дедалі більш доступній для судноплавства Арктиці, а також зростаючий тиск на ЄС і НАТО у сфері гуманітарної допомоги й реагування на катастрофи. Також існує ймовірність політичної дестабілізації в Європі у відповідь на хвилі кліматичної міграції з Близького Сходу та Північної Африки. Ці ризики не розвиватимуться лінійно: вони матимуть каскадний характер, поєднуючись із політичними та соціальними змінами, а «кліматичні» або суспільні точки неповернення можуть прискорювати їх реалізацію.

Для ефективного реагування необхідний комплексний підхід, що охоплює весь спектр державних інституцій, бізнесу й громадянського суспільства. У цьому контексті Шведський університет оборони спільно з Center for Climate and Security у 2022 році організували міжсекторальний сценарний аналіз ризиків на найближчі п'ять років. Результати засвідчили, що вже сьогодні інформаційні загрози та фрагментація медіапростору послаблюють стійкість держави, ускладнюючи узгоджену реакцію на як прямі кліматичні впливи - спеку, посухи, - так і на непрямі, зокрема міграційні процеси. Водночас довіра до інституцій та ефективне демократичне врядування були визначені не менш важливими, ніж інженерні заходи кліматичної адаптації, оскільки вони посилюють стійкість і до ширшого спектра загроз, таких як дезінформація чи пандемії [23].

Військові структури при цьому не лише реагують на ці зміни, а й формують підходи до кліматичної безпеки. Саме вони запровадили такі концепції, як “множник загроз”, яка описує здатність зміни клімату посилювати вже наявні ризики. У деяких країнах, насамперед у США, збройні сили активно інтегрували кліматичні ризики у свої стратегії, енергетичне планування та

підготовку до катастроф. В інших державах цей процес відбувається повільніше або залежить від політичних змін.

Поступово тема зміни клімату переходить від загрози мілітаризації до ширшого погляду на необхідність зміцнення стійкості суспільства. Військові організації стають важливими учасниками кліматичного врядування завдяки своїм ресурсам, здатності до кризового реагування та вироблення технічних рішень. Водночас наукові дослідження досі недостатньо охоплюють їхню роль, попри очевидне зростання їхнього впливу на політику адаптації та безпеки [54].

Експертні висновки наголошують, що шведські політики мають інтегрувати питання зміни клімату в діяльність усіх ключових міністерств і секторів. Особливу важливість становить регулярне включення кліматичних даних у стратегічне планування, а також синхронізація роботи оборонного, інфраструктурного, фінансового, екологічного та зовнішньополітичного відомств. Okремо підкреслюється потреба включення кліматичної проблематики в рамки “Total Defense”, щоб поєднати цивільну й військову готовність до майбутніх кліматичних викликів.

Паралельно Швеція має вибудовувати баланс між міжнародною взаємодією та внутрішньою стійкістю. Участь у міжнародних інституціях - ЄС, ООН, НАТО - є необхідною для реагування на ризики за межами країни. Водночас внутрішня стратегія має адаптуватися саме до тих викликів, які є актуальними для Швеції: енергетичної безпеки, міграції, Арктики. Особливо відзначено, що набуття членства в НАТО створює як можливості в координації політики щодо Арктики, так і нові виклики - зокрема необхідність узгодження національних пріоритетів з оновленою арктичною стратегією Альянсу[23].

У листопаді 2024 року уряд країни ухвалив доручення щодо створення спеціального урядового розслідування, яке має підготувати пропозиції заходів зі зміцнення шведської підтримки міжнародної кліматичної політики. Цей крок спрямований на те, щоб Швеція не лише виконувала власні кліматичні зобов'язання, але й відіграла активну роль у стимулюванні кліматичних дій інших держав — особливо тих, де потенціал скорочення викидів є найбільшим.

Зокрема, у фокусі цієї ініціативи перебувають країни G20, такі як Китай, Індія та Бразилія, що відповідають приблизно за 80 % глобальних викидів. Розслідування має розробити рекомендації щодо того, як саме країна може посилити свої фінансові потоки, інструменти підвищення потенціалу, політичний діалог і співробітництво з компаніями - як шведськими, так і міжнародними - в умовах глобального кліматичного переходу [33].

Швеція вже тривалий час утримує позиції одного зі світових лідерів у сфері сталого розвитку та «зеленої» трансформації. Країна посідає провідні місця в міжнародних рейтингах, таких як Green Future Index (5-те місце) та SDG Goal Index (2-ге місце), що підтверджує послідовність її екологічної політики та ефективність довгострокових стратегій. Значний прогрес досягнуто завдяки активній підтримці інновацій, використанню низьковуглецевих технологій та інтеграції принципів сталості в усі ключові сектори економіки.

Аналіз інноваційного середовища Швеції демонструє наявність потужного ландшафту компаній «зеленої» технологічної спрямованості, до розвитку яких долучаються як стартапи, так і великі промислові корпорації. Найбільш перспективними напрямками експорту визначено технології для акумулювання енергії, батарейні системи та повний ланцюг створення доданої вартості в електромобільній сфері. Шведські технологічні компанії отримують значні інвестиції та міжнародне визнання, що сприяє зміцненню їхньої конкурентоздатності на світових ринках.

Провідні промислові групи країни активно інвестують у розвиток «зелених» технологій із фокусом на циркулярній економіці, виробництві електромобілів, біоекономіці та водневих системах. Державна підтримка також відіграє значну роль: уряд зосереджує фінансування на розвитку низьковикидного транспорту, включаючи інвестиції у біогаз, перехід на альтернативні види палива та розбудову мережі зарядних станцій. Така синергія між державними інституціями, науковими центрами й бізнесом формує широкий інноваційний потенціал, необхідний для успішної реалізації

кліматичних цілей у рамках Паризької угоди та подальшої зеленої модернізації країни [22].

Участь Швеції в міжнародних ініціативах зі скорочення викидів посідає ключове місце в її сучасній екологічній політиці. На глобальному рівні країна розглядає зміну клімату як одну з найсерйозніших загроз для людства та природних екосистем. Швидкі темпи глобального потепління, підтвержені висновками МГЕЗК, вимагають негайних рішень, адже підвищення температури вже перевищило приблизно 1,1 °C порівняно з доіндустріальним періодом. У цьому контексті Швеція послідовно підкреслює необхідність довгострокових стратегій, спрямованих на захист планети та відповідальних рішень для майбутніх поколінь.

Приєднання до Паризької угоди стало важливим етапом у міжнародних зобов'язаннях Швеції. В рамках статті 4.19 країна подала власну довгострокову стратегію скорочення викидів, що доповнює європейські ініціативи та відповідає регламенту ЄС 2018/1999. Стратегія передбачає не лише виконання міжнародних цілей - утримання глобального потепління «значно нижче 2 °C» і прагнення обмежити його до 1,5 °C, - але й амбітні національні завдання. Одним із таких є прагнення стати першою у світі безвипускною соціальною державою, що вимагає глибоких трансформацій у всіх секторах економіки.

Попри те, що інвестиції у відновлювану енергетику та технології з нульовими викидами досягли історичних масштабів, як у світі, так і в Швеції, темпи скорочення викидів залишаються недостатніми. Швеція зменшує обсяг територіальних викидів, проте надто повільно, щоб відповідати темпам, визначеним Паризькою угодою. Тому уряд країни наголошує на потребі додаткових системних заходів: посиленні регулювання, інноваціях у промисловості, масштабуванні відновлюваної енергетики, розвитку «зеленої» інфраструктури та міжнародній координації. Завдяки участі в глобальних кліматичних ініціативах Швеція прагне не лише виконати власні зобов'язання, а й бути прикладом для інших держав у переході до стійкого та низьковуглецевого розвитку [43].

Отже, у відповідь на нові глобальні виклики Швеція суттєво коригує зовнішню політику, приділяючи особливу увагу кібербезпеці, енергетичній та кліматичній стійкості. Країна послідовно зміцнює роль конструктивного партнера ЄС у сфері кризового управління, підтримуючи розвиток механізмів, здатних забезпечити стійкість європейських суспільств до стихійних лих, тероризму чи збройних загроз.

У контексті змін у глобальному балансі сил Швеція активізувала зусилля щодо захисту стратегічних інтересів ЄС, зокрема у відносинах із Китаєм. Підтримка загальноєвропейських інструментів контролю іноземних інвестицій та протидії економічному примусу свідчить про прагнення Стокгольма зміцнювати економічну безпеку та політичну автономність Союзу.

Кіберзагрози та інформаційні маніпуляції стали одним із ключових напрямів безпекової політики. Створення у 2020 році Національного центру з кіберзахисту стало стратегічним кроком у посиленні національних спроможностей протидії кібератакам і дезінформації.

Паралельно з цим Швеція продовжує інвестувати у зміцнення оборонного потенціалу, що свідчить про її поступовий перехід від традиційної моделі «моральної держави» до активнішої ролі у європейських і трансатлантичних структурах безпеки.

Кліматичні зміни становлять довготривалий виклик, який Швеція інтегрує у всі рівні державного та зовнішньополітичного планування. Підвищення температур, екстремальні погодні явища та їхній вплив на інфраструктуру спонукають до тіснішої координації між оборонними, енергетичними, екологічними та міжнародними структурами.

Тому, сучасні зовнішньополітичні пріоритети Швеції формуються навколо зміцнення стійкості - цифрової, енергетичної та кліматичної - а також посилення її ролі як активного та відповідального учасника європейської безпекової системи.

ВИСНОВКИ

Шведська політика нейтралітету протягом тривалого часу була центральним елементом національної ідентичності та зовнішньополітичного курсу країни. Вона сформувалася як відповідь на складне геополітичне становище Швеції та прагнення уникати повторення руйнівних конфліктів, що позначилися на розвитку Європи в минулих століттях. Нейтралітет дозволив державі зберегти стабільність, послідовно розвивати економіку, уникати втягування у війни та водночас сприяти міжнародній кооперації, зокрема в галузі дипломатії, гуманітарної допомоги та миротворчої діяльності.

У другій половині ХХ століття нейтралітет перестав бути статичною концепцією та поступово почав пристосовуватися до нових умов. Холодна війна, зростання міжнародної взаємозалежності та необхідність реагувати на нові форми загроз сприяли тому, що традиційна модель невтручання трансформувалася у «політику військової незалученості», яка дозволяла підтримувати оборонний потенціал та брати участь у міжнародних операціях під мандатом ООН і ЄС. У цей період Швеція все активніше зближувалася з євроатлантичними структурами - зокрема, через участь у програмі «Партнерство заради миру», регулярні спільні навчання та обмін досвідом у сфері оборони. Таким чином, країна фактично поступово відходила від традиційної моделі нейтралітету, адаптуючи її до реалій постбіполярного світу.

У ХХІ столітті зміни у регіональному та глобальному безпековому середовищі остаточно поставили під сумнів життєздатність класичної нейтральності. Зростання загрози гібридних атак, кіберризиків, посилення військової активності Росії та загальна нестабільність у Європі спричинили перегляд шведського підходу до безпеки. У цих умовах Швеція прийшла до висновку, що ефективний захист національних інтересів можливий лише в межах ширших колективних механізмів. Вступ країни до НАТО став логічним підсумком довготривалої еволюції її політики: від прагнення самодостатності до переконання, що безпека може бути забезпечена найкраще через партнерство та спільну оборону. Таким чином, шведська модель нейтралітету пройшла шлях

від історично обумовленої стратегії виживання до сучасного усвідомлення необхідності участі в колективних системах безпеки, зберігаючи при цьому прагнення до миру, стабільності та міжнародного співробітництва.

Сучасне безпекове середовище Балтійського регіону характеризується високим рівнем напруженості, що зумовлено зростанням військової активності Росії, частими порушеннями повітряного та морського простору, активізацією розвідки, а також поширенням гібридних і кіберзагроз. У цих умовах Швеція визначає захист регіональної стабільності своїм пріоритетом, оскільки будь-яка ескалація у Балтійському морі безпосередньо впливає на національну безпеку держави. Уряд активно реагує на ці ризики, зміцнюючи оборонний потенціал, модернізуючи збройні сили та підвищуючи готовність до кризових ситуацій у повітрі, на морі та у кіберпросторі.

Враховуючи зростаючий спектр загроз, Швеція поступово стала переходити від політики обмеженого міжнародного залучення до формування комплексної стратегії регіональної безпеки. Частиною цієї трансформації є поглиблення співпраці з країнами Балтії, Фінляндією, Польщею та іншими партнерами у рамках ЄС і НАТО. Важливу роль відіграють спільні військові навчання, інтеграція оборонних систем та розвиток можливостей щодо швидкого реагування на потенційні кризи. Особливий акцент робиться на посиленні оборони острова Готланд - стратегічно важливого пункту в центрі Балтійського моря, що розглядається як ключ до стримування можливих агресивних дій.

Вступ Швеції до Північноатлантичного альянсу став важливим завершальним етапом у переосмисленні її зовнішньополітичної стратегії. Сучасна стратегія держави ґрунтується на поєднанні національної спроможності, союзницької підтримки та гнучкої дипломатії, що дозволяє ефективно нейтралізувати загрози та підтримувати стабільність у Балтійському регіоні.

Швеція традиційно відіграє активну роль у міжнародних миротворчих операціях, розглядаючи їх як важливий інструмент підтримки глобальної

стабільності та просування власних зовнішньополітичних цінностей. Участь у таких місіях дозволяє країні поєднувати гуманітарну дипломатію з практичним внеском у зміцнення безпеки в кризових регіонах. Одним із ключових напрямів шведської миротворчості відіграли Балкани, де після воєн 1990-х років Швеція брала участь у стабілізаційних операціях у Боснії і Герцеговині та Косові. Шведський контингент у складі сил IFOR, SFOR та KFOR сприяв розбудові інституцій, охороні громадського порядку та забезпеченню умов для відновлення мирного життя.

Окремим важливим етапом миротворчої активності стала участь Швеції у місії ООН у Малі (MINUSMA), яка розпочалася у 2014 році. Швеція забезпечувала один із найбільш технологічно оснащених контингентів, зокрема внесок у розвідку, медичну підтримку та логістичні операції. Участь у MINUSMA стала демонстрацією готовності країни долучатися до стабілізації регіонів за межами Європи та реагувати на загрози, що мають глобальний характер, такі як тероризм, незаконна торгівля зброєю та регіональна нестабільність.

Загалом миротворча активність Швеції відображає її довгострокову стратегію - поєднання дипломатії, гуманітарної допомоги та військового внеску у глобальну безпеку. Через участь у місіях ООН, ЄС та НАТО країна прагне зміцнювати міжнародний порядок, підтримувати врегулювання конфліктів та сприяти формуванню стабільних політичних систем у постконфліктних регіонах.

З огляду на зростання глобальних ризиків Швеція поступово трансформує свою зовнішню політику, спрямовуючи її на зміцнення власної та європейської стійкості. Останніми роками країна стала одним із найбільш конструктивних партнерів ЄС у сфері кризового управління, роблячи внесок у підвищення здатності Союзу реагувати на стихійні лиха, терористичні атаки чи загрози збройних конфліктів. Така участь підкреслює прагнення Стокгольма зміцнювати європейську солідарність у несприятливих безпекових умовах та формувати комплексний підхід до запобігання й подолання криз.

Одним із домінантних напрямів сучасної безпеки для Швеції стала інформаційно-кібернетична сфера. Поширення дезінформації, пропаганди та кібератак становить безпосередню загрозу політичній стабільності та суспільній довірі. У відповідь на зростання складності таких викликів уряд у 2020 році створив Національний центр з кіберзахисту (NCSC), що стало ключовим кроком для координації кіберполітики, зміцнення обороноздатності та підвищення готовності до цифрових загроз. Кібербезпека поступово інтегрується у всі рівні державного планування - від військової до зовнішньополітичної сфери.

Нарощування оборонних інвестицій та участь у колективних механізмах безпеки демонструють зміну ролі Швеції у міжнародному середовищі. Країна відходить від традиційної моделі “моральної держави”, що акцентувала на дипломатії та посередництві, і переходить до повноцінної участі у військово-політичних структурах.

Окремим і все більш вагомим напрямом зовнішньої політики Швеції є протидія кліматичним загрозам. Кліматичні зміни не лише створюють ризики для економіки, енергетики, військової інфраструктури, але й генерують зовнішні кризові чинники, що потребують колективної відповіді. Стокгольм підкреслює необхідність інтеграції кліматичних пріоритетів у роботу зовнішньополітичних, оборонних, економічних та екологічних інституцій. На глобальному рівні Швеція активно бере участь у міжнародних ініціативах зі скорочення викидів, що закріплює її позиції як одного з лідерів «зеленої» трансформації та відповідального учасника міжнародних кліматичних переговорів.

Загалом, сучасні зовнішньополітичні пріоритети Швеції формуються на перетині трьох ключових сфер - кібербезпеки, енергетичної та кліматичної стійкості, а також зміцнення європейської безпекової архітектури. Ці напрями взаємопов'язані та мають довгострокове значення, визначаючи роль Швеції як активного, відповідального й стратегічно орієнтованого актора у складному міжнародному середовищі XXI століття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артамонов С. О. Трансформація концепції нейтралітету в умовах глобалізації URL: <http://intkonf.org/artamonov-so-transformatsiya-kontseptsiyi-neytralitetu-vumovah-globalizatsiy/> (дата звернення 21.09.2025).
2. Белінська Т., Вовчук Л. Еволюція публічної дипломатії та іміджу Швеції (40–90-і рр. XX ст.) // *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. - 2020. - № 1. - С. 24–30.
3. Безкоровайний В. Політика нейтралітету. Так чи ні? / В. Безкоровайний // *Морська держава*. - 2010. - № 49. - С. 58–60.
4. Завада Я. І., Пальок Я. Е. Політика нейтралітету Швеції у XXI столітті // *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. - 2022. — Вип. 3 (55). - С. 49–55.
5. Коломієць О. В. Безпекова парадигма скандинавського нейтралітету: на прикладі Фінляндії та Швеції / О. В. Коломієць. - К. : [б. в.], 2024. - 18 с. - (Вип. 6). URL: <https://vmv.kyumu.edu.ua/series/vipusk6/9.pdf> (дата звернення 21.09.2025).
6. Мола К. «Готланд наш! Навіщо росіянам шведський острів і чому вони вважають його своїм» // *LB.ua*. - 24 грудня 2022. URL: https://lb.ua/society/2022/12/24/540006_gotland_nash_navishcho_rosiyanam.html (дата звернення 26.09.2025)
7. НАТО. Steadfast Defender 2024 – найбільші навчання НАТО за останні десятиліття. Брюссель : Офіц. сайт НАТО, 2024. URL: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/222847.htm> (дата звернення 21.09.2025)
8. Полторацький О. С. ЄС у сучасній системі міжнародної безпеки в контексті нових викликів і загроз . URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvdau/2012_18/27.pdf (дата звернення 20.09.2025)

9. Трофименко А. В., Чокотило Н. Е. Етапи трансформації шведського нейтралітету // Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія. Політологія. 2019. – Вип. 26. - 2 с.

10. Центр демократії та верховенства права (CEDEM). Що таке зовнішнє інформаційне маніпулювання та втручання (FIMI) і як воно впливає на демократію. - 13 березня 2025 р. URL: <https://cedem.org.ua/news/fimi/> (дата звернення 21.09.2025)

11. Шевченко А. Р. Особливості позиціонування Швеції в ЄС // Проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць / Київський міжнародний університет, Інститут світової економіки та міжнародних відносин НАН України. - Вип. 6. - Київ : КиМУ, 2013. С. 121–129. URL: https://vmv.kyumu.edu.ua/series/vipusk6/pv_6.pdf (дата звернення 28.09.2025)

12. Швеція офіційно стала членом НАТО // Укрінформ. — 24 грудня 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3836911-svecia-oficijno-stala-clenom-nato.html> (дата звернення 21.09.2025)

13. Юрчишин В. Особливості монетарної політики Швеції // *Національна безпека і оборона* : зб. наук. праць. — Вип. 1 (105). — Київ : Центр Разумкова, 2009. - С. 51

14. Aggestam, K., Bergman-Rosamond, A. Swedish Feminist Foreign Policy in the Making: Ethics, Politics, and Gender. *Ethics & International Affairs*. 2016. Vol. 30, Issue 3. С. 323–334. URL: <https://doi.org/10.1017/S0892679416000241> (дата звернення 21.09.2025)

15. Agreement on Security Cooperation between Sweden and Ukraine. Sweden, 31 May 2024. URL: <https://www.government.se/press-releases/2024/05/sweden-enters-into-security-cooperation-agreement-with-ukraine/> (дата звернення 21.09.2025)

16. Agrell, Wilhelm. Sweden and the Dilemmas of Neutral Intelligence Liaison. *Journal of Intelligence History*. 1999. Vol. 1, No. 2. С. 11–26.

17. Ahlander J., Christensen S. Sweden announces early pull-out of troops from U.N. Mali mission. Reuters, 3 березня 2022. URL:

<https://www.reuters.com/world/africa/sweden-announces-early-pullout-troops-un-mali-mission-2022-03-03>(дата звернення 21.09.2025)

18. Bäckström P. Swedish Veterans after Bosnia: The Relationship Between Military Deployment and Labour Market Marginalisation. *Scandinavian Journal of Military Studies*. 2024. Vol. 7, Issue 1. с. 62–79. DOI:10.31374/sjms.239

19. Barillé, A. Balancing Neutrality in a Changing World: The Swedish Conundrum. *Études des Relations Internationales et du Global (ERIG)*, 2025. URL: <https://erigstra.hypotheses.org/3411>

20. Bay, S. Protecting Electoral Integrity: The Case of Sweden. International IDEA, 2025. URL: <https://www.idea.int/publications/catalogue/html/protecting-electoral-integrity-case-sweden> (дата звернення 21.09.2025)

21. Brommesson, D., Ekengren, A.-M., Michalski, A. Sweden's Foreign and Security Policy in a Time of Flux. UI Brief No. 7/2022. Stockholm: UI, 2022. URL: <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/ui-publications/2022/ui-brief-no-7-2022.pdf> (дата звернення 21.09.2025)

22. Business Sweden. Sweden's role in the global green shift for energy and transport / Unlocking the Global Green Transition – *Key Opportunities for Decarbonisation and Sweden's Role*. Stockholm: Business Sweden, October 2023. 24 с. URL: <https://www.business-sweden.com/4aa61d/contentassets/c09536e6be9145afb2770eb6c759394b/swedens-role-in-the-global-green-shift-for-energy-and-transport.pdf> (дата звернення 21.09.2025)

23. Council on Strategic Risks. Climate Security Scenarios for Sweden. Washington D.C., 2023. URL: https://councilonstrategicrisks.org/wp-content/uploads/2023/02/Climate-Security-Scenarios-for-Sweden_final2.pdf (дата звернення 21.09.2025)

24. DW. Turkey ready to back Sweden, Finland NATO bids. 28 June 2022. URL:

<https://www.dw.com/en/turkey-ready-to-back-sweden-finland-nato-bids/a-62294967>

(дата звернення 29.09.2025)

25. Eklund, A.; Sirin, B.; Söderberg, F.; Rasulov, J.; Abrahamsson, L. The Future of Swedish Foreign Policy. September 2022. URL: https://d7796f3e-9590-4ead-a54b-37ae59ed5f24.usrfiles.com/ugd/b4f1e6_bb4680fd24d74159ab38ef2864d1d2e7.pdf (дата звернення 28.09.2025)

26. Etzold T. Schwedens neue Wege in der Außen-, Sicherheits- und Europapolitik. vifanord Blog. 28 грудня 2022. URL: <https://portal.vifanord.de/blog/schwedens-neue-wege-in-der-aussen-sicherheits-und-europapolitik/> (дата звернення 21.09.2025)

27. Friedrich-Ebert-Stiftung. Sweden. Country Profile. Security Radar 2025. Vienna: FES, 2025. URL: <https://peace.fes.de/security-radar-2025/country-profiles/sweden.html> (дата звернення 20.09.2025)

28. Giandomenico J., Linderstål H. Disinformation Landscape in Sweden – Factsheet. EU DisinfoLab, 2023.

29. Government of Sweden. How EU membership benefits Sweden. — Stockholm: Government of Sweden, 07 лютого 2025. URL: https://www.government.se/government-policy/30-years-of-sweden-in-the-eu/how-eu-membership-benefits-sweden/?utm_source (дата звернення 21.09.2025)

30. Government of Sweden. New total defence resolution for a stronger Sweden. 15 жовтня 2024. URL: <https://www.government.se/press-releases/2024/10/new-total-defence-resolution-for-a-stronger-sweden/> (дата звернення 21.09.2025)

31. Government of Sweden. Nordic Defence Cooperation (NORDEF) — Stockholm : Ministry of Defence. 2025. URL: https://www.government.se/government-policy/nordic-defence-cooperation/?utm_source (дата звернення 21.09.2025)

32. Government of Sweden. Sweden in a digital world – A strategy for Sweden’s foreign and security policy on cyber and digital issues. 2024. URL:

<https://www.government.se/government-policy/sweden-in-a-digital-world/security-policy/> (дата звернення 21.09.2025)

33. Government of Sweden. Sweden strengthens international climate action. 15 November 2024. URL: <https://www.government.se/press-releases/2024/11/sweden-strengthens-international-climate-action/> (дата звернення 21.09.2025)

34. Government of Sweden. The Government presents defence investments for a stronger Sweden. 15 September 2025. URL: <https://www.government.se/press-releases/2025/09/the-government-presents-defence-investments-for-a-stronger-sweden/> (дата звернення 20.09.2025)

35. Government Offices of Sweden. Sweden's cooperation in the Euro-Atlantic Partnership Council (EAPC) and Partnership for Peace (PfP) – Stockholm, 2004. URL: <https://www.government.se/contentassets/2e85a5b2191c4a4393afbd2e608cc613/swedens-cooperation-in-the-euro-atlantic-partnership-council-eapc-and-partnership-for-peace-pfp> (дата звернення 21.09.2025)

36. Graca J., Tarociński J. Sweden in NATO: the rear for the Alliance's north-eastern flank? OSW Commentary, No. 557. 23 November 2023. URL: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/...> (дата звернення 29.09.2025)

37. Hauk, T. Defence Against the Dark Arts: Sweden's Psychological Defence Agency. Governance Matters Magazine, 2024. URL: <https://www.chandlerinstitute.org/> (дата звернення 21.09.2025)

38. Johannisson, Arvid. Threat scenarios to the Swedish power system: Assessment of security and extreme weather events/ Arvid Johannisson. — Stockholm : KTH Royal Institute of Technology, 2025. - 5-15 с. - (Degree Project in Heat and Power Technology). URL: <https://www.svk.se/4a3250/siteassets/5.jobba-har/dokument-exjobb/threat-scenarios-to-the-swedish-power-system.pdf> (дата звернення 21.09.2025)

39. Khorrami N. Sweden's Strategic Shift: Navigating NATO Membership and the Path Forward. The Arctic Institute – Center for Circumpolar Security Studies. - 23 квітня 2024. URL: <https://www.thearcticinstitute.org/swedens-strategic-shift-navigating-nato-membership-path-forward/> (дата звернення 24.09.2025)
40. Kramer, Andrew E. "Sweden and Finland Take NATO Steps, Frustrating Putin." The New York Times, 13 May 2022.
41. Länsstyrelsen Gotland. Total Defence for a Stronger Gotland: Summary of final report - (2022). URL: <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.1b1d393819324610c374c187/1732523044674/Total%20Defence%20for%20a%20Stronger%20Gotland%3A%20Summary%20of%20final%20report.pdf?utm> (дата звернення 22.09.2025)
42. McKay J. Sweden has broken its neutrality convention and sided with Ukraine. Does this matter? // The Conversation. 2022, 25 Aug. URL: <https://theconversation.com/sweden-has-broken-its-neutrality-convention-and-sided-with-ukraine-does-this-matter-189062> (дата звернення 21.09.2025)
43. Ministry of the Environment (Sweden). Sweden's long-term strategy for reducing greenhouse gas emissions. Stockholm, December 2020. 87 с.
44. Mitchell, A. W. What Sweden's Accession Shows About NATO's Future. - Washington, D.C.: United States Institute of Peace, 17 April 2024. URL: <https://www.usip.org/publications/2024/04/what-swedens-accession-shows-about-natos-future> (дата звернення 21.09.2025)
45. Moyer J. C. From Partner to Ally: Sweden's First Year in NATO. Wilson Center – Global Europe Program. - 7 березня 2025. URL: <https://www.wilsoncenter.org/article/partner-ally-swedens-first-year-nato> (дата звернення 25.09.2025)
46. Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO). Joint training efforts strengthen peacekeeping in Mali. 2019 March 22. . URL: <https://www.nordefco.org/Joint-training-efforts-strengthen-peacekeeping-in-Mali> (дата звернення 21.09.2025)

47. O'Brien, Charles H. Sweden Applies for Membership in the European Community. EBSCO Research Starters – Politics and Government. - Publ. 2023. URL:

<https://www.ebsco.com/research-starters/politics-and-government/sweden-applies-membership-european-community> (дата звернення 23.09.2025)

48. O'Dwyer G. Sweden to establish national cyber security centre. Computer Weekly. - 8 лютого 2021. URL:

https://www.computerweekly.com/news/252495978/Sweden-to-establish-national-cyber-security-centre?utm_source (дата звернення 21.09.2025)

49. Peace Research Institute Frankfurt (PRIF). PRIF Spotlight No. 8/2024. - Frankfurt am Main : PRIF, 2024.. URL:

https://www.prif.org/fileadmin/Daten/Publikationen/PRIF_Spotlights/2024/PRIF_Spotlight_8_2024_barrierefrei.pdf (дата звернення 21.09.2025)

50. POLITICO Europe. Sweden's NATO membership: What this pocket military power brings to the Western military alliance / POLITICO Europe. – 2024. URL: <https://www.politico.eu/article/sweden-nato-membership-military-power/> (дата звернення 21.09.2025)

51. Reuters. Explainer – Why is Turkey blocking Sweden and Finland NATO membership? / Reuters. - 26 Jan. 2023. URL:

<https://www.euronews.com/2023/01/26/nato-nordics-turkey-explainer> (дата звернення 21.09.2025)

52. Sandman Tua. Reconstructing the peacekeeper: the televised sense-making of Sweden's shifting policy on the use of force after the military failure in Bosnia 1995 // Journal of War & Culture Studies. 2024. Vol. 17, № 4, p. 347-364. DOI: 10.1080/17526272.2023.2285133. URL:

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17526272.2023.2285133?af=R> (дата звернення 23.09.2025)

53. Seawaves. Hybrid operations harm Sweden / Seawaves. URL:

<https://seawaves.com/hybrid-operations-harm-sweden/> (дата звернення 28.09.2025)

54. Söder R. Climate change, security and military organizations: Changing notions in the Swedish Armed Forces. *Earth System Governance*, Vol. 15, 2023. URL:<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S258981162300006X>(дата звернення 21.09.2025)

55. Styrman, C. Sweden and NATO: A qualitative case study on Sweden's change in attitude towards NATO membership: Master's Thesis / C. Styrman. – Lund : Lund University, 2023. – 57 с.

56. Swedish Armed Forces. Aurora 23 – Sweden's largest military exercise. URL: <https://www.forsvarsmakten.se/en/activities/exercises/aurora-23/> (дата звернення 21.09.2025)

57. Swedish International Development Cooperation Agency (Sida). Sweden and Bosnia and Herzegovina. - Stockholm : Sida, 2004. URL:<https://cdn.sida.se/publications/files/sida3617en-sweden-and-bosnia-herzegovina.pdf> (дата звернення 20.09.2025)

58. Sweden launches its largest military drill in decades. Euractiv. – 2023. URL: <https://www.euractiv.com/section/defence/news/sweden-largest-military-drill/>(дата звернення 21.09.2025)

59. Sweden cooperates with the United States to counteract foreign malign information influence activities and spread of disinformation. Press release, Ministry for Foreign Affairs of Sweden. - Published 20 December 2024. - URL: <https://government.se/press-releases/2024/12/sweden-cooperates-with-united-states-to-counteract-foreign-malign-information-influence-activities-and-spread-of-disinformation/> (дата звернення 20.09.2025)

60. Tepe, F. F. Swedish Neutrality and Its Abandonment / F. F. Tepe. - Istanbul : Istanbul Üniversitesi Sosyol Bilimler Dergisi, 2007, № 11 (Spring), с. 183–201.

61. Wieslander.A.Sweden and the CSDP: keen on security and reluctant on defence // European Leadership Network. 2018.- URL: <https://www.europeanleadershipnetwork.org/commentary/sweden-and-the-csdp-keen-on-security-and-reluctant-on-defence/> (дата звернення 21.09.2025)